

**RADA
UNII EUROPEJSKIEJ**

**Bruksela, 26 marca 2007 r. (30.03)
(OR. en)**

**7495/07
ADD 1**

SOC 105

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Grupa Robocza ds. Społecznych
Dnia:	2 kwietnia 2007 r.
Dotyczy:	Przegląd realizacji pekińskiej platformy działania przez państwa członkowskie oraz instytucje UE - Wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia kobiet = Projekt konkluzji Rady

Delegacje otrzymują w załączniku sprawozdanie na temat wskaźników dotyczących kształcenia i szkolenia kobiet przygotowane przez prezydencję niemiecką.

**Przegląd realizacji pekińskiej platformy działania przez państwa członkowskie
oraz instytucje UE**

**Sprawozdanie prezydencji niemieckiej
Wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia kobiet**

1. Wstęp

Deklaracja pekińska i pekińska platforma działania przyjęte na IV Światowej Konferencji ONZ w sprawie Kobiet w Pekinie w 1995 r. służą jako wytyczne dla polityki europejskiej i polityk krajowych promujących równość kobiet i mężczyzn; są także katalizatorem wielu inicjatyw podejmowanych przez rządy w celu propagowania równości płci.

W następstwie IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet Rada Europejska na posiedzeniu w Madrycie (15–16 grudnia 1995 r.) wystąpiła z wnioskiem o coroczne przeprowadzenie przeglądu realizacji pekińskiej platformy działania w państwach członkowskich.

Rada ds. Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Ochrony Konsumentów wezwała w 1998 r., na wniosek prezydencji austriackiej, do bardziej systematycznego sprawdzania stanu realizacji pekińskiej platformy działania. Należy przy tym uwzględnić zestaw wskaźników oraz wzorców ilościowych i jakościowych umożliwiających ocenę postępów osiągniętych w najważniejszych dwunastu obszarach platformy (A. Kobiety i ubóstwo; B. Kształcenie i szkolenie kobiet; C. Kobiety i zdrowie; D. Przemoc wobec kobiet; E. Kobiety a konflikt zbrojny; F. Kobiety i gospodarka; G. Kobiety u władzy i kobiety biorące udział w procesie podejmowania decyzji; H. Mechanizmy instytucjonalne na rzecz poprawy statusu kobiet; I. Prawa kobiet jako prawa człowieka; J. Kobiety i media; K. Kobiety i środowisko; L. Dziewczęta).

Państwa członkowskie we współpracy z Komisją Europejską opracowywały dotąd wskaźniki, korzystając z dwóch odmiennych procedur roboczych. Zgodnie z pierwszym podejściem prace nad wskaźnikami w danym obszarze dzielono między dwie prezydencje; jedna z nich gromadziła odpowiednie dane (opracowywała kwestionariusze i przekazywała je państwom członkowskim), a druga analizowała je i sporządzała sprawozdanie. Zgodnie z drugim podejściem zadanie przygotowania odpowiednich wskaźników wyznaczano jednej prezydencji.

We wrześniu 2005 roku grupa wysokiego szczebla ds. uwzględniania problematyki płci (HLG)¹ uzgodniła, że stosowane będzie drugie podejście.

Celem było uproszczenie i przyspieszenie procesu dzięki opracowywaniu, w miarę możliwości, jednego zestawu wskaźników w konkretnym obszarze podczas każdej prezydencji. Wskaźniki mają być oparte na istniejących (dostępnych i porównywalnych) danych. Prezydencje powinny się skoncentrować na ograniczonej liczbie wskaźników, które wydają się kluczowe dla realizacji pekińskiej platformy działania i w których przypadku istnieje szczególna potrzeba przeprowadzenia przez Unię Europejską dalszej analizy.

Dziesięciolecie pekińskiej platformy działania obchodzone w roku 2005 stało się dogodną okazją, by dokonać oceny dotychczasowych osiągnięć oraz wezwać do dalszych reform i działań. W świetle sprawozdania przedstawionego przez prezydencję luksemburską dotyczącego postępów w realizacji pekińskiej platformy działania w całej Unii Europejskiej, państwa członkowskie zobowiązały się do prowadzenia bardziej regularnego procesu monitorowania oraz do dalszego opracowywania wskaźników. Dotychczas Unia Europejska przyjęła zestaw wskaźników w siedmiu obszarach spośród dwunastu celów strategicznych pekińskiej platformy działania (patrz załącznik I: wykaz przyjętych wskaźników dotyczących równości płci).

Grupa wysokiego szczebla ds. uwzględniania problematyki płci zwróciła się do prezydencji niemieckiej o skoncentrowanie się na celu strategicznym B pekińskiej platformy działania, czyli *kształceniu i szkoleniu kobiet*. Kształcenie i szkolenie kobiet jest jednym z praw człowieka o ogromnym wpływie na możliwości zatrudnienia oraz niezależność ekonomiczną kobiet. W tym kontekście strategia lizbońska na rzecz wzrostu i zatrudnienia wspiera także rolę kobiet we wprowadzaniu innowacji oraz zachęca je do poszerzania wiedzy. Kształcenie i szkolenie kobiet jest nie tylko częścią ogólnego procesu społeczno-gospodarczego, lecz także obszarem, na którym – jak wyraźnie określono – mają się skupić niezbędne reformy.

¹ Grupa wysokiego szczebla ds. uwzględniania problematyki płci (HLG) składa się z przedstawicieli państw członkowskich UE odpowiedzialnych za kwestie równości płci (zazwyczaj są to dyrektorzy generalni i/lub ich zastępcy), a także z przedstawicieli dyrekcji ds. równości płci Komisji UE. Na ogół grupa ta zbiera się raz w trakcie kadencji danej prezydencji, aby omówić programy, inicjatywy, wskaźniki i bieżące sprawy UE.

W Unii Europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia kobiety osiągnęły ten sam poziom co mężczyźni. Wśród osób rozpoczynających naukę w systemie szkolnictwa wyższego liczba kobiet wyrównała się z liczbą mężczyzn. Kobiety osiągają średnio wyższy poziom wykształcenia niż mężczyźni. Zamiarem niemieckiej prezydencji jest przedstawienie wskaźników dotyczących kształcenia i szkolenia kobiet, które to wskaźniki uwypuklą, w jakich obszarach nadal konieczne jest podjęcie działań zmierzających do realizacji platformy pekińskiej.

Segregacja pozioma i pionowa dominuje w dziedzinie kształcenia i szkolenia. Im wyższy poziom wykształcenia, tym lepsza jest zależna od niego sytuacja zawodowa. Nadal jednak między kobietami a mężczyznami posiadającymi ten sam poziom wykształcenia istnieje wyraźna różnica pod względem zatrudnienia.

W sprawozdaniu niemieckiej prezydencji wyróżniono pięć najważniejszych kwestii związanych z równością płci w dziedzinie kształcenia i szkolenia, zgodnie z pekińską platformą działania i strategiami UE. Dwa obszary, które zostaną omówione w pierwszej kolejności to: *uczenie się przez całe życie* oraz *migranci w systemie kształcenia*. Jednak opracowanie konkretnych wskaźników w obszarze *migranci w systemie kształcenia* nie jest obecnie możliwe z powodu braku dostępnych porównywalnych danych z tej dziedziny dotyczących UE. Wskaźnik strukturalny dotyczący uczenia się przez całe życie pozwala uzyskać podstawowe informacje o zatrudnieniu, jednak nie dostarcza odpowiedzi na pytanie o dostęp kobiet i mężczyzn do możliwości uczenia się przez całe życie ani o cechy charakterystyczne kobiet i mężczyzn uczestniczących w tym procesie.

W związku z tym w sprawozdaniu skupiono się przede wszystkim na następujących kwestiach: szkolnictwo wyższe; nauki ścisłe i technika; nierówne szanse zatrudnienia: korzyści z kształcenia; i szkoły wyższe: równość płci wśród nauczycieli akademickich oraz wśród osób podejmujących decyzje. Dostępne są porównywalne dane z omawianych dziedzin. W rezultacie w sprawozdaniu proponuje się następujące trzy wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia kobiet:

- Wskaźnik 1:** Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn wśród wszystkich absolwentów kierunków ścisłych i technicznych w szkołach wyższych
- Wskaźnik 2:** Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn (w wieku od 25 do 64 lat) według poziomu wykształcenia
- Wskaźnik 3a:** Odsetek kobiet i mężczyzn wśród wszystkich absolwentów na poziomie 5a Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kształcenia ISCED oraz odsetek kobiet i mężczyzn wśród wszystkich absolwentów studiów doktoranckich według kierunku studiów i ogółem
- Wskaźnik 3b:** Odsetek kobiet i mężczyzn wśród pracowników akademickich w szkołach wyższych według stopni A, B i C i ogółem

Na zakończenie sprawozdania przedstawiono podsumowanie najważniejszych wniosków oraz implikacji dla dalszego opracowywania wskaźników.

2. Pekińska platforma działania

W ramach pekińskiej platformy działania stwierdzono, że „kształcenie jest jednym z praw człowieka i stanowi podstawowe narzędzie realizacji celów równości, rozwoju i pokoju.

Kształcenie niedyskryminujące przynosi korzyści zarówno dziewczętom, jak i chłopcom, a zatem w dalszej kolejności przyczynia się do równiejszych relacji między kobietami a mężczyznami. Jeśli zmiany mają w coraz większym stopniu zależeć od kobiet, konieczne jest zapewnienie równych zasad dostępu do kwalifikacji i równych zasad ich uzyskiwania. Inwestowanie w formalne oraz nieformalne kształcenie i szkolenie dziewcząt i kobiet – przy wyjątkowo dużych korzyściach społecznych i gospodarczych płynących z tych inwestycji – okazało się jednym z najlepszych sposobów na osiągnięcie zrównoważonego rozwoju i wzrostu gospodarczego, który będzie zarówno trwały, jak i zrównoważony” (rozdział IV, pkt 69).

2.1 Uczenie się przez całe życie

Zagadnienie uczenia się przez całe życie jest ważnym elementem pekińskiej platformy działania: „Należy ułatwić kobietom korzystanie z możliwości stałego zdobywania wiedzy i umiejętności innych niż te uzyskane w okresie młodzieńczym. Idea uczenia się przez całe życie obejmuje zdobywanie wiedzy i umiejętności w ramach kształcenia i szkolenia formalnego, a także uczenie się o charakterze nieformalnym, między innymi przez wolontariat, nieopłacaną pracę i tradycyjne sposoby zdobywania wiedzy” (rozdział IV, pkt 73).

Zapewnienie możliwości uczenia się przez całe życie wiąże się z „opracowywaniem oraz realizacją strategii dotyczących kształcenia, szkolenia i doskonalenia zawodowego kobiet, zwłaszcza młodych oraz ponownie wchodzących na rynek pracy, w celu umożliwienia im zdobycia umiejętności dostosowywania się do zmieniających się warunków społeczno-ekonomicznych i zwiększenia w ten sposób ich możliwości zatrudnienia” (cel B.3 pkt 82 lit. a)); „zapewnieniem dziewczętom i kobietom uznawania w systemie kształcenia możliwości kształcenia nieformalnego” (rozdział B.3. pkt 82 lit. b)); „udostępnianiem kobietom i dziewczętom informacji o dostępności i pożyteczności szkoleń zawodowych, naukowo-technicznych programów szkoleniowych i programów w zakresie kształcenia ustawicznego” (cel B.3. pkt 82 lit. c)); oraz „opracowywaniem dla bezrobotnych kobiet programów kształcenia i szkoleń, które – umożliwiając im zdobycie nowej wiedzy i kwalifikacji – zwiększałyby i rozszerzały ich możliwości zatrudnienia, takie jak m.in. działalność na własny rachunek, i rozwijałyby ich przedsiębiorczość” (cel B.3. pkt 82 lit. d))

2.2 Migranci w systemie kształcenia

W kontekście globalizacji oraz blisko z nią związanej kwestii migracji jedną z najważniejszych spraw dla osób odpowiedzialnych za kształtowanie polityki jest pytanie o sposób zapewnienia pełnego włączenia migrantów do systemów kształcenia. Należy przyjąć do wiadomości obecność osób o różnej tożsamości etnicznej wyznających różne religie, uznać te osoby i włączyć do systemów kształcenia. Jednym z większych wyzwań w tym procesie jest zagwarantowanie wszystkim studentom równego traktowania bez względu na płeć. W ramach pekińskiej platformy działania stwierdzono, że „skutecznym środkiem likwidacji przyczyn dyskryminacji kobiet i braku równości kobiet i mężczyzn byłoby stworzenie wychowawczego i społecznego środowiska, w którym kobiety i mężczyźni, dziewczęta i chłopcy byłiby równo traktowani oraz wspierani w osiąganiu pełni swoich możliwości, w którym szanowana byłaby ich wolność myśli, sumienia, religii i przekonań i w którym materiały dydaktyczne promowałyby nieobciążone stereotypami wizerunki kobiet i mężczyzn” (rozdział IV, pkt 72).

Zatem stworzenie wielokulturowego, niedyskryminującego środowiska wychowawczego, w którym promuje się równość płci, można ułatwić, „zapewniając, że w instytucjach oświatowych będą respektowane w odniesieniu do kobiet i dziewcząt prawa wolności sumienia i religii; oznacza to uchylenie wszelkich dyskryminujących ustaw lub przepisów prawnych opartych na kryteriach religijnych, rasowych lub kulturowych” (cel B.1 pkt 80 lit. f)).

2.3 Szkolnictwo wyższe: nauki ścisłe i technika

Szczególny nacisk kładzie się na potrzebę zwiększenia uczestnictwa kobiet w działaniach z zakresu nauki i techniki, zwłaszcza na poziomie wyższym: „Pogłębione studia w zakresie nauk ścisłych i techniki przygotowują kobiety do aktywnego uczestnictwa w rozwoju technologicznym i przemysłowym ich krajów, należałoby więc przyjąć odmienne podejście do kształcenia zawodowego i technicznego. (...) Jest sprawą zasadniczą, by kobiety nie tylko korzystały ze zdobyczy techniki, ale także uczestniczyły w procesie do etapu projektowania, aż po fazę stosowania, monitorowania i oceny” (rozdział IV, pkt 75).

W tym celu należy zrealizować następujące cele strategiczne określone w pekińskiej platformie działania w odniesieniu do kształcenia i szkolenia kobiet: „zróżnicować kształcenia zawodowe i techniczne oraz ułatwić dziewczętom i kobietom dostęp do nauki i kształcenia zawodowego oraz ich kontynuację w takich dziedzinach jak: nauki ścisłe, matematyka, inżynieria, nauka o środowisku i technologia środowiska, technologie informacyjne, technologie wysoko rozwinięte, a także zarządzanie” (cel B.3. pkt 82 lit. e)) oraz „zwiększenie odsetka kobiet mających coraz większy wpływ na tworzenie polityki oświatowej oraz podejmowanie decyzji w oświacie, w szczególności nauczycielek na wszystkich poziomach kształcenia i w dyscyplinach akademickich tradycyjnie zdominowanych przez mężczyzn np. w dziedzinach związanych z nauką i techniką; (cel. B.4. pkt 83 lit. f)).

2.4 Nierówne szanse zatrudnienia: zwrot nakładów na edukację

W państwach członkowskich UE w dużym stopniu zapewniono dziewczętom i chłopcom równy dostęp do nauki, a młode kobiety osiągają w ramach kształcenia formalnego ten sam poziom kwalifikacji co młodzi mężczyźni lub nawet częściowo go przewyższają; jednak problem nierówności między kobietami a mężczyznami pojawia się wówczas, gdy studenci zamierzają rozpocząć życie zawodowe. Bardzo często zdarza się, że kobiety i mężczyźni posiadający takie same kwalifikacje nie uzyskują zarobków w tej samej wysokości ani nie mają równego dostępu do stanowisk decyzyjnych.

W ramach pekińskiej platformy działania podkreślono, że „dyskryminacja w kształceniu i szkoleniu, w zatrudnieniu i płacach, w awansowaniu i mobilności między stanowiskami na jednym poziomie (...) nadal ogranicza możliwości zatrudnienia kobiet, ich perspektywy ekonomiczne, zawodowe, związane z mobilnością itp.” (rozdział IV, pkt 152).

W szczególności, biorąc pod uwagę sytuację zawodową kobiet i mężczyzn, korzyści z kształcenia w przypadku kobiet i mężczyzn wciąż nie są jednakowe.

2.5 Szkoły wyższe: równość płci wśród nauczycieli akademickich oraz wśród osób podejmujących decyzje

Stwierdzając, że „dostęp dziewcząt i kobiet do kształcenia na wszystkich poziomach – w tym również na poziomie wyższym – i we wszystkich dziedzinach studiów jest jednym z czynników warunkujących dalszy postęp (kobiet) na polu ich działalności zawodowej”, w ramach pekińskiej platformy działania podkreślono, że szkoły wyższe ponoszą odpowiedzialność za praktyczne zapewnianie równości płci we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach (rozdział IV, pkt 76).

W związku z tym w ramach pekińskiej platformy działania zwrócono się o „likwidowanie dysproporcji pod względem płci wśród osób mających dostęp do wszystkich dziedzin szkolnictwa wyższego poprzez zapewnienie kobietom równych możliwości rozwijania kariery zawodowej, odbywania szkoleń, korzystania ze stypendiów (cel B.1. pkt 80 lit. (c)); „stworzenie systemu kształcenia uwzględniającego problematykę płci (*gender-sensitive*) w celu zapewnienia pełnego i równoprawnego udziału kobiet w zarządzaniu i podejmowaniu decyzji oraz tworzeniu polityki w zakresie kształcenia; (cel b. 1. pkt 80 lit. d)) oraz „wspieranie i rozwijanie studiów oraz badań z zakresu kulturowej tożsamości płci na wszystkich szczeblach kształcenia, zwłaszcza na studiach podyplomowych na wyższych uczelniach” (cel B.4. pkt 83 lit. g)).

3. Strategie UE: kształcenie i szkolenie kobiet

Postępy w zakresie kształcenia i szkolenia kobiet mają znaczące skutki dla rozwoju gospodarczego i społecznego UE. Rada Europejska na posiedzeniu w Lizbonie w marcu 2000 roku wyznaczyła strategiczny cel na najbliższe dziesięciolecie: „pragnie ona, mianowicie, stać się opartą na wiedzy, a zarazem najbardziej konkurencyjną i dynamiczną gospodarką na świecie, zdolną do systematycznego wzrostu gospodarczego, zapewniającą większą liczbę lepszych stanowisk pracy w warunkach większej spójności społecznej”. Cel ten można osiągnąć jedynie dzięki znacznemu wzrostowi w dziedzinie naukowych i technicznych badań i innowacji – innymi słowy: dzięki większej liczbie naukowców i badaczy. Dotychczas nie wykorzystywano w pełni potencjału kobiet w nauce i technice. Bez wzmocnienia kompetencji kobiet osiągnięcie celów lizbońskich będzie niemożliwe.

W związku z tym Rada ds. Edukacji, Młodzieży i Kultury (2003) uzgodniła pięć poziomów odniesienia zgodnych ze strategią lizbońską, a wśród nich następujący: „Całkowita liczba absolwentów kierunków matematycznych, ścisłych i technicznych w Unii Europejskiej powinna wzrosnąć do roku 2010 o co najmniej 15%, natomiast dysproporcja pod względem płci wśród absolwentów powinna ulec zmniejszeniu”. Ponadto w planie działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2006–2010 z marca 2006 r. podkreślono, że „edukacja, szkolenia i kultura upowszechniają stereotypy związane z płcią”. Wezwano zatem do wspierania polityk, które „skupiają się na zwalczaniu stereotypów wpajanych dzieciom już w młodym wieku, proponując szkolenia uświadamiające nauczycieli i studentów, i na zachęcaniu młodych kobiet i mężczyzn do podążania nieobciążonymi tradycją ścieżkami edukacji”.

Ponadto w planie działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2006–2010 zaapelowano o zagwarantowanie kobietom i mężczyznom takiej samej niezależności ekonomicznej, co oznacza osiągnięcie lizbońskiego celu w zakresie zatrudnienia: wskaźnik zatrudnienia kobiet ma wynosić 60%. Obecnie wskaźnik zatrudnienia kobiet jest niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn. Wynika to z wielu zmiennych, do których oprócz trudności w godzeniu życia zawodowego z rodzinnym zaliczają się: „bezpośrednia dyskryminacja kobiet oraz nierówności strukturalne tj. segregacja sektorowa, zawodowa i obejmująca modele wykonywanej pracy, dostęp do edukacji i szkoleń, (...) a także stereotypy.”

Ponadto aby w pełni wykorzystać innowacyjny potencjał mężczyzn i kobiet, konieczne jest wspieranie wyjątkowo uzdolnionych osób bez względu na płeć oraz zapewnianie im możliwości zawodowych w dziedzinie badań i rozwoju. Ograniczenia oparte na różnicy płci są szczególnie widoczne w rozwoju zawodowym kobiet. W kontekście niniejszego sprawozdania specjalne znaczenie ma rozwój zawodowy kobiet w szkołach wyższych. Dawniej mniej kobiet niż mężczyzn wybierało karierę akademicką i nawet dzisiaj w szkolnictwie wyższym można odnotować, że im wyższy jest poziom stanowisk, tym mniejszy odsetek kobiet. Ta utrzymująca się segregacja pionowa nie tylko utrudnia rozwój potencjału naukowego kobiet, lecz także uniemożliwia im dostęp do tworzenia polityki i podejmowania decyzji w zakresie kształcenia.

Aby usunąć tę nieprawidłowość, Rada ds. Konkurencyjności zaapelowała w kwietniu 2005 roku o zwiększenie do 25% odsetka kobiet na stanowiskach kierowniczych w sektorze publicznym oraz o wzmocnienie ich uczestnictwa w badaniach przemysłowych i działaniach z zakresu techniki. Celem jest zachęcanie do innowacyjności, zwiększanie jakości i konkurencyjności w dziedzinie badań naukowych i przemysłowych.

Omówione powyżej strategie i cele UE oparte są na deklaracji pekińskiej oraz pekińskiej platformie działania (1995). Ogólnym zamierzeniem jest promowanie równości płci w zakresie kształcenia i szkolenia – co pozwoli wykorzystać potencjał kobiet wobec zagrażającego niedoboru ekspertów – oraz wspieranie doskonałych wyników naukowych uzyskiwanych przez kobiety. Wskaźniki dotyczące kształcenia i szkolenia kobiet, propagowane przez prezydencję niemiecką, zostały wybrane w taki sposób, by wspierać te strategie UE.

4. Nowe dziedziny kształcenia i szkolenia kobiet wymagające opracowania wskaźników

4.1 Uczenie się przez całe życie

Analiza kwestii uczenia się przez całe życie daje spore pojęcie o ewentualnych dysproporcjach związanych z płcią. Szczegółowe dane, jeśli są dostępne, mogą dostarczyć informacji o istnieniu różnic w postawach wobec kształcenia formalnego i incydentalnego charakterystycznych dla kobiet i mężczyzn, którzy uzyskali formalne kwalifikacje; różnice takie mogą mieć znaczny wpływ na relacje między sytuacją kobiet a sytuacją mężczyzn na rynku pracy.

Uczenie się przez całe życie ma duże znaczenie dla konkurencyjności, dobrej sytuacji i niezależności ekonomicznej oraz osobistego rozwoju, a także stanowi wstępny warunek udanego uczestnictwa kobiet i mężczyzn w rynku pracy. Konsekwentne uwzględnianie problematyki płci podczas badań nad korzystaniem z możliwości uczenia się przez całe życie jest kluczowe, gdyż tylko wówczas można ustalić, czy strategie promujące zwiększanie ogólnego uczestnictwa w tym procesie są sprawiedliwe zarówno dla kobiet, jak i mężczyzn.

W kontekście strategii lizbońskiej na rzecz wzrostu i zatrudnienia wykorzystywany jest wskaźnik strukturalny dotyczący uczenia się przez całe życie. Proces uczenia się przez całe życie odnosi się do osób w wieku od 25 do 64 lat, które oświadczyły, że w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie kształciły się lub szkoliły (dane pochodzące z badania aktywności ekonomicznej ludności UE „*EU Labour Force Survey*”).

Ostatnie dane Eurostatu wykazują, że w 2005 roku kobiety w UE nieco częściej (10,4%) korzystały z możliwości uczenia się przez całe życie niż mężczyźni (8,9%). Jednak zgromadzone informacje odnoszą się do wszystkich form kształcenia i szkolenia niezależnie od tego, czy mają one znaczenie dla obecnej lub ewentualnej, przyszłej pracy respondenta. Wskaźnik strukturalny dotyczący uczenia się przez całe życie obejmuje, z definicji, dwa rodzaje kształcenia: kształcenie formalne i kształcenie nieformalne, które obejmuje przedmioty nauczane poza ramami kształcenia formalnego oraz przedmioty nietypowe. Wskaźnik nie określa przyczyn korzystania z możliwości uczenia się przez całe życie ani czasu trwania nauki.

W konsekwencji okazuje się, że szczegółowe informacje o uczeniu się przez całe życie kobiet i mężczyzn (tzn. wiek, płeć, poziom wykształcenia, sytuacja zawodowa, zawód, częstotliwość, czas trwania i tryb nauki) przyczyniłyby się do należytego określenia dostępu kobiet i mężczyzn do możliwości uczenia się przez całe życie.

4.2 Migranci w systemie kształcenia

W planie działania na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2006–2010 Komisja UE zobowiązała się do zwalczania wszelkich form dyskryminacji i do stworzenia społeczeństwa otwartego dla wszystkich. „Położenie kobiet należących do grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji jest często gorsze niż położenie mężczyzn z tych samych grup. Znamienne jest położenie imigrantek i kobiet należących do mniejszości etnicznych. Doświadczają one częściej podwójnej dyskryminacji. W tej sytuacji konieczne jest propagowanie równości płci w ramach polityki migracyjnej i integracyjnej, tak aby zagwarantować kobietom należne prawa, wykorzystać w pełni ich potencjał zawodowy i ułatwić im dostęp do edukacji i systemów uczenia się przez całe życie”.

Dużym problemem w opracowywaniu wskaźnika jest brak spójnej definicji osób ze środowisk migracyjnych oraz niedostępność porównywalnych danych o kształceniu i szkoleniu migrantów. Termin „migrant” obejmuje wszystkie osoby, które opuściły ojczyznę z zamiarem osiedlenia się w innym kraju na dłuższy okres. Definicja ta dotyczy także drugiego i trzeciego pokolenia migrantów. Mówi się o nich jako o osobach ze środowisk migracyjnych .

Terminy takie jak „studenci międzynarodowi”, „przynależność państwowa”, „obce obywatelstwo”, „status osoby bez prawa pobytu”, „mobilność studentów” oraz „osoba posiadająca kwalifikacje nabyte w innym kraju” służą dostarczeniu bardziej szczegółowych informacji o uczących się w danym kraju studentach posiadających obce obywatelstwo lub pochodzących z innych krajów. Jednak choć niektóre państwa członkowskie przekazały już bardzo zróżnicowane dane, porównawcze zestawy danych na poziomie UE dotyczą, przykładowo, obywateli z ze środowisk migracyjnych, którzy mieszkali w tym samym kraju przez ostatnich 15 lat i nadal chcą tam mieszkać, a także studentów biorących udział w wymianach, którzy zapisali się na zagraniczną wyższą uczelnię jedynie na krótki okres. Ze względu na tak szerokie kategorie, zróżnicowane porównanie w skali europejskiej jest niemożliwe.

Ponadto należy uwzględnić niejednorodność wśród migrantów. Status prawny, przyczyna emigracji, wiek w momencie imigracji, bariery językowe, religia, tożsamość etniczna, liczba lat spędzonych w kraju, do którego imigrowano, oraz zamiar pozostania w nim lub powrotu do kraju pochodzenia – wszystkie te aspekty określają odmienne przypadki migracji charakteryzujące się specyficznymi wyzwaniami, potrzebami i możliwościami. Jedynie szczegółowa analiza mogłaby dać pojęcie o wzajemnych korelacjach między różnymi środowiskami migracyjnymi, dostępem do edukacji i kształceniem się na wszystkich poziomach, a zatem umożliwiłaby przeprowadzenie ważnych porównań między możliwościami kształcenia migrantów: kobiet i mężczyzn.

Obecnie jednak istnieje ograniczona liczba metod uzyskiwania informacji o migrantach – kobietach i mężczyznach – oraz o ich stosunku do kształcenia i szkolenia w kraju, do którego imigrowali.

Statystyki prowadzone przez Eurydice dotyczące odsetka uczniów w wieku 15 lat pochodzących ze środowisk migracyjnych i kształcących się w prywatnych lub publicznych szkołach średnich są krokiem w dobrym kierunku, choć stanowią jedynie część szerszego obrazu. Dostępne dane o migrantach w szkolnictwie wyższym informują o podejmowaniu oraz odbywaniu przez studentów zagranicznych studiów w kraju docelowym (Eurostat, OECD).

W odniesieniu do migrantów szczególne znaczenie mają dane z podziałem na płeć. Z jednej strony wśród migrantów to kobiety często ze względów kulturowych ułatwiają swoim rodzinom rozpoczęcie kształcenia, przystosowanie się do zmian oraz integrację. Z drugiej strony wiele kobiet migrantów doświadcza dyskryminacji ze względu na płeć, a także ze względu na pochodzenie. Analiza danych z podziałem na płeć dotyczących kształcenia i szkolenia migrantów byłaby zatem użyteczna w tworzeniu polityk dotyczących faktycznej migracji i integracji.

Jednak obecny brak wartościowych i porównywalnych danych w tym zakresie uniemożliwia na razie przedstawienie nowych wskaźników. Zatem w niniejszym sprawozdaniu zwraca się uwagę na konieczność uważnego opracowania europejskich danych oraz ich dogłębnej analizy, co pozwoli na zbadanie problemu włączania migrantów do systemów kształcenia w całej Europie.

5. Przegląd dostępnych danych

5.1 Źródła danych

Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) stanowi ważne narzędzie służące opracowywaniu wskaźników. BAEL to główne źródło statystyczne dostarczające na poziomie UE ujednoliconych i porównywalnych danych statystycznych o rynkach pracy. W odniesieniu do kształcenia i szkolenia w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności uwzględnia się kształcenie młodzieży, uczenie się przez całe życie oraz osoby przedwcześnie kończące edukację, a także przedstawia się dane o zatrudnieniu i bezrobociu (wskaźniki, wzrost, aktywność ekonomiczną ludności lub jej brak) ze względu na zależność między, przykładowo, sytuacją zawodową a płcią, grupami wiekowymi, poziomem wykształcenia, obywatelstwem, stanem cywilnym i/lub liczbą dzieci na utrzymaniu.

Międzynarodowa współpraca w zakresie zestawiania danych oraz analizy porównywalnych danych ulega szerokim przemianom. UNESCO, OECD i UE przygotowały razem kwestionariusz (UOE) zawierający międzynarodowe definicje przydatne w gromadzeniu porównywalnych danych. Kwestionariusz ten jest zatem podstawą niemal wszystkich międzynarodowych porównań ilościowych dotyczących kształcenia.

Ponadto Eurostat i Eurydice, a także publikacje takie jak „She Figures” i „OECD education at a glance” dostarczają istotnych danych, informacji oraz analiz mających znaczenie dla kwestii kształcenia i szkolenia kobiet i mężczyzn. Jednak definicje i interpretacja, zwłaszcza w analizach wymagających podziału na płeć, nie zawsze są zgodne, co zmniejsza użyteczność danych (zob. załącznik II: bazy danych).

5.2 Klasyfikacja ISCED jako podstawa analizy danych

Wersja Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kształcenia UNESCO z 1997 r. (ISCED 97) została przygotowana w tym celu (zob. załącznik III: klasyfikacja ISCED 97). Klasyfikacja ta uwidacznia różnice między krajowymi strukturami stopni i kwalifikacji. Stanowi zatem jedyne w swoim rodzaju ramy, dzięki którym można badać międzynarodowe systemy szkolnictwa wyższego, zachowując wysoki poziom porównywalności. Klasyfikacja ta jest zrozumiała, wykorzystywana na arenie międzynarodowej i jest oczywiste, że ma pewne braki. Pozostaje jednak najlepszym podziałem systemu kształcenia na kategorie, umożliwiającym analizę danych i wyciąganie wniosków.

5.3 Wskaźniki strukturalne

W ramach strategii lizbońskiej Rada zwróciła się do Komisji o sporządzenie rocznego sprawozdania podsumowującego na podstawie wskaźników strukturalnych, które będą stanowiły narzędzie obiektywnej oceny postępów w realizacji celów lizbońskich i wsparcie najważniejszych przesłań zawartych w sprawozdaniu. W wiosennym sprawozdaniu dla Rady Europejskiej z 2005 roku Komisja przedstawiła nowe podejście do strategii lizbońskiej koncentrujące się na wzroście i zatrudnieniu.

Wskaźniki strukturalne obejmują sześć następujących dziedzin: ogólne tło gospodarcze, zatrudnienie, innowacje i badania, reforma gospodarcza, spójność społeczna i ochrona środowiska. Ze względu na kształcenie i szkolenie kobiet włączono wskaźniki dotyczące absolwentów kierunków ścisłych i technicznych, poziom wykształcenia młodzieży i uczenie się przez całe życie.

5.4 Wskaźniki tematyczne – postępy w realizacji celów lizbońskich dotyczących kształcenia i szkolenia

W celu zbadania postępów w realizacji celów lizbońskich dotyczących kształcenia i szkolenia opracowano i przeanalizowano wskaźniki tematyczne. Do roku 2006 zbadano dziewięć następujących dziedzin: poprawa jakości nauczania; zdobywanie umiejętności przydatnych w społeczeństwie opartym na wiedzy; zwiększenie naboru na ścisłe i techniczne kierunki studiów; inwestowanie w kształcenie i szkolenie; zapewnienie ogólnego dostępu do technologii informacyjnych i komunikacyjnych; korzystanie z możliwości kształcenia i szkolenia; osoby przedwcześnie kończące edukację; ulepszenie nauczania języków obcych; zwiększenie mobilności i zacieśnienie współpracy.

6. Wskaźniki

6.1 Wskaźnik 1: Stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn wśród absolwentów kierunków ścisłych i technicznych

Wskaźnik określa odsetek kobiet i mężczyzn wśród absolwentów kierunków ścisłych (nauki ścisłe, matematyka, informatyka) oraz technicznych (inżynieria, produkcja i budownictwo) w 2004 roku – zarówno na uczelniach publicznych, jak i prywatnych – kończących studia magisterskie/podyplomowe (ISCED 5) oraz zaawansowane studia badawcze (ISCED 6) wśród całkowitej liczby absolwentów poszczególnych kierunków studiów.

Poziomy i kierunki kształcenia, do których odwołano się opracowując ten wskaźnik, są zgodne z Międzynarodową Standardową Klasyfikacją Kształcenia (ISCED 97) i podręcznikiem Eurostatu z dziedziny kształcenia i szkolenia (1999). ISCED 5 jest określone jako pierwszy etap kształcenia na poziomie wyższym i obejmuje dwie kategorie ISCED 5a i ISCED 5b. Większość programów ISCED 5a ma szeroką

teoretyczną podstawę i ich celem jest zapewnienie kwalifikacji wystarczających, by zostać dopuszczonym do zaawansowanych programów badawczych lub zawodów wymagających wysokich umiejętności. Programy ISCED 5b są nastawione na przekazywanie wiedzy praktycznej, a ich treść zazwyczaj umożliwia przygotowanie studentów do wykonywania konkretnego zawodu. Kwalifikacje uzyskane dzięki programom ISCED 5b nie zapewniają bezpośredniego dostępu do zaawansowanych programów badawczych.

Kategoria ISCED 6 dotyczy programów na drugim etapie kształcenia na poziomie wyższym prowadzących do uzyskania kwalifikacji w zakresie zaawansowanych badań; często jest to co najmniej doktorat. Celem programów jest prowadzenie zaawansowanych studiów i prekursorskich badań oraz przygotowanie absolwentów do kariery akademickiej na wyższych uczelniach.

Wskaźnik dokonuje rozróżnienia między absolwentami płci żeńskiej i męskiej posiadającymi kwalifikacje kategorii ISCED 5 i ISCED 6, a zatem obrazuje tendencje występujące wśród kobiet studiujących na kierunkach ścisłych i technicznych pod względem poziomu kwalifikacji i celów zawodowych. Dzięki temu rozróżnieniu analiza zostaje pogłębiona, gdyż decyzje oraz osiągnięcia absolwentów dotyczące kształcenia mogą w dużym stopniu określać przebieg ich pracy zawodowej oraz ich rolę w społeczeństwie. Ponadto wybierane kierunki zostały określone jeszcze precyzyjniej, po to by uwidocznić możliwe różnice. Przedstawienie danych w formie odsetka całkowitej liczby absolwentów poszczególnych kierunków ułatwia analizę, a także określenie segregacji poziomej i pionowej.

Tabela 6.1: Odsetek absolwentek i absolwentów (ISCED 5; ISCED 6) a) kierunków ścisłych, matematyki i informatyki oraz b) inżynierii, produkcji i budownictwa wśród całkowitej liczby absolwentów odpowiednich kierunków (2004) ¹⁾

	ISCED 5				ISCED 6			
	Science, mathematics and computing		Engineering, manufacturing and construction		Science, mathematics and computing		Engineering, manufacturing and construction	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
geo								
eu25 European Union	39,8	60,2	23,6	76,4	39,0	61,0	23,2	76,8
be Belgium	30,4	69,6	20,8	79,2	28,9	71,1	20,2	79,8
bg Bulgaria	56,4	43,6	37,2	62,8	55,8	44,2	39,2	60,8
cz Czech Republic	40,0	60,0	24,4	75,6	34,9	65,1	21,2	78,8
dk Denmark	33,7	66,3	31,4	68,6	26,0	74,0	27,9	72,1
de Germany	36,1	63,9	17,4	82,6	29,5	70,5	11,8	88,2
ee Estonia	48,1	51,9	33,1	66,9	44,0	56,0	37,5	62,5
ie Ireland	42,9	57,1	17,3	82,7	45,3	54,7	28,7	71,3
gr Greece	42,8	57,2	38,5	61,5	32,3	67,7	21,0	79,0
es Spain	36,4	63,6	25,7	74,3	48,9	51,1	27,9	72,1
fr France ^{II)}	30,9	69,1	24,7	75,3	34,4	65,6	-	-
it Italy	53,6	46,4	28,6	71,4	54,0	46,0	31,2	68,8
cy Cyprus	42,2	57,8	20,2	79,8	83,3	16,7	-	-
lv Latvia	39,2	60,8	28,2	71,8	53,3	46,7	38,5	61,5
lt Lithuania	43,2	56,8	33,3	66,7	61,4	38,6	33,9	66,1
lu Luxembourg ^{III)}	-	-	-	-	-	-	-	-
hu Hungary	38,0	62,0	23,6	76,4	32,7	67,3	33,3	66,7
mt Malta ^{IV)}	34,5	65,5	19,3	80,7	60,0	40,0	20,0	80,0
nl Netherlands	23,0	77,0	15,4	84,6	37,7	62,3	23,4	76,6
at Austria	35,8	64,2	17,1	82,9	35,1	64,9	18,6	81,4
pl Poland	40,7	59,3	27,7	72,3	52,9	47,1	24,1	75,9
pt Portugal	50,7	49,3	33,8	66,2	51,5	48,5	35,6	64,4
ro Romania	59,1	40,9	32,5	67,5	45,7	54,3	28,7	71,3
si Slovenia	39,8	60,2	21,1	78,9	40,9	59,1	25,6	74,4
sk Slovakia	40,8	59,2	31,7	68,3	46,3	53,7	29,7	70,3
fi Finland ^{V)}	50,2	49,8	21,6	78,4	41,0	59,0	20,7	79,3
se Sweden	47,5	52,5	28,9	71,1	39,1	60,9	25,9	74,1
uk United Kingdom	37,4	62,6	20,0	80,0	37,9	62,1	21,2	78,8

Source: Eurostat, Education indicators

^{I)} Ten new Member States (Czech Republic, Cyprus, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Slovakia, and Slovenia) joined the EU in 2004, and during that year, a considerable number of students migrated to the "old" EU Member States. This "brain drain" is reflected in the EU graduate figures for 2004.

^{II)} Source: Statistics France. No data for engineering, manufacturing and construction (ISCED 6) is available.

^{III)} Luxembourg's University was founded in 2003. Therefore, there is no graduate data available for 2004.

^{IV)} Source: National statistics, Malta

^{V)} Source: National statistics, Finland

Choć liczba studentów rozpoczynających naukę w szkołach wyższych w UE znacznie wzrosła, a w związku z tym wzrosła liczba absolwentów, nadal w wyborze kierunku studiów widoczne jest zróżnicowanie ze względu na płeć, które pozostaje głównym tematem dyskusji o równości płci. Nie można więc ograniczyć kwestii płci do stwierdzenia równości w wartościach wskaźników określających ogólną liczbę studentów lub absolwentów.

W przeważającej większości krajów UE występuje podobny wzorzec, a mianowicie liczba mężczyzn studiujących nauki ścisłe i techniczne przewyższa liczbę kobiet, a odwrotne zjawisko zachodzi na kierunkach niezwiązanych ani z nauką, ani z techniką. Nadal zbyt mało kobiet wybiera kierunki przedstawione w tabeli: średnia europejska absolwentek nauk ścisłych, matematyki i informatyki to 39,8% (ISCED 5) i 39% (ISCED 6), absolwentek inżynierii, produkcji i budownictwa – 23,6% (ISCED 5) i 23,2% (ISCED 6).

Tylko i przede wszystkim w krajach skandynawskich i wschodnioeuropejskich wskaźnik absolwentek kierunków ścisłych i technicznych przekracza średnią UE, choć nawet w tych krajach pozytywna tendencja niekoniecznie obejmuje rynek pracy. Należy konstruktywnie rozwiązać na poziomie krajowym problem barier stojących na drodze kobiet do podejmowania nauki na poziomie wyższym – takich jak uprzedzenia kulturowe i stereotypy na temat kobiet zajmujących się naukami ścisłymi i technicznymi.

Odblokowanie potencjału kobiet w naukach ścisłych i technicznych to jedno z najważniejszych zadań. Z punktu widzenia gospodarki te dwa obszary nie mogą się obejść bez talentów i umiejętności kobiet. A zatem wykorzystanie wszystkich możliwych źródeł zależy od skuteczności. To skłania do postawienia pytania związanego z polityką, a mianowicie: co można zrobić w celu zwiększenia równowagi płci w dwóch dziedzinach – naukach ścisłych, matematyce i informatyce oraz inżynierii, produkcji i budownictwie – na wyższym poziomie (ISCED 5), tak aby zwiększyć równowagę płci na poziomie ISCED 6, a także wśród osób wykonujących zawody wymagające wysokich kwalifikacji związanych z tymi dwiema dziedzinami. Należy zwrócić uwagę na obie dziedziny studiów oraz oba poziomy kształcenia, jeśli dąży się do zwiększenia możliwości UE w dziedzinie badań.

6.2 Wskaźnik 2: Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn według poziomu wykształcenia

Określanie wskaźników zatrudnienia z podziałem na płeć według poziomu wykształcenia daje pojęcie o poziomie wiedzy i umiejętności dostępnych na rynku pracy i pomaga ocenić, w jakim zakresie rynek pracy oferuje kobietom i mężczyznom odpowiednie miejsca pracy. Wskaźnik obrazuje poziom zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku od 25 do 64 lat według poziomu wykształcenia. Klasyfikacja ISCED 97 (załącznik III) jest wykorzystywana w celu określenia poziomów wykształcenia podzielonych na trzy kategorie:

- (a) wychowanie przedszkolne, kształcenie podstawowe i kształcenie średnie na niższym poziomie (ISCED 0–2)
- (b) kształcenie średnie na wyższym poziomie i kształcenie powyżej średniego (nie wyższe) (ISCED 3–4); oraz
- (c) kształcenie wyższe (ISCED 5–6).

Kategorie te obrazują różnice w nabytej wiedzy, umiejętnościach i kwalifikacjach na różnych poziomach kształcenia. Ponadto określają różne możliwości podjęcia pracy oraz miejsca na rynku pracy związane z poszczególnymi kategoriami. Dane te oparte są na Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności.

Tabela 6.2: Wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn w wieku od 25 do 64 lat według poziomu wykształcenia (2006)

		Total (ISCED 1997)		Pre-primary, primary and lower secondary education - levels 0-2 (ISCED 1997)		Upper secondary and post-secondary non-tertiary education - levels 3-4 (ISCED 1997)		Tertiary education - levels 5-6 (ISCED 1997)	
		Between 25 and 39 years	Between 40 and 64 years	Between 25 and 39 years	Between 40 and 64 years	Between 25 and 39 years	Between 40 and 64 years	Between 25 and 39 years	Between 40 and 64 years
geo	sex								
eu25 European Union (25 countries)	m Males	86.3	74.7	79.9	65.6	86.9	75.9	91.2	85.4
	f Females	69.7	57.9	50.3	42.8	70.4	63.9	82.6	79.6
be Belgium	m Males	86.4	68.9	74.0	55.4	88.3	74.6	92.3	82.9
	f Females	76.1	51.0	49.0	33.8	74.4	57.4	88.9	74.1
bg Bulgaria	m Males	80.5	68.2	58.6	47.3	83.8	74.3	94.1	83.3
	f Females	70.4	59.0	38.4	31.9	73.1	66.0	86.6	76.7
cz Czech Republic	m Males	91.2	78.1	57.2	52.0	92.9	78.3	93.9	89.5
	f Females	66.6	62.7	40.5	39.7	67.3	65.6	73.7	82.5
dk Denmark	m Males	89.1	81.3	76.5	69.4	91.1	81.5	91.1	88.1
	f Females	79.8	72.1	59.3	58.3	79.0	70.3	86.2	84.1
de Germany	m Males	83.5	75.9	67.2	62.2	83.3	74.4	93.0	84.8
	f Females	70.4	63.2	45.6	46.4	72.8	64.6	82.1	78.0
ee Estonia	m Males	90.0	77.1	76.3	58.9	90.2	76.5	96.5	88.4
	f Females	77.3	77.2	u	54.3	74.6	77.1	86.5	84.9
ie Ireland	m Males	89.1	80.6	79.2	72.0	91.8	86.8	93.2	90.6
	f Females	72.2	55.2	45.8	38.2	69.9	61.0	84.4	77.4
gr Greece	m Males	89.1	80.0	90.1	75.3	88.9	82.2	88.2	88.1
	f Females	63.6	46.4	46.7	36.4	61.8	48.2	79.6	77.6
es Spain	m Males	87.5	78.7	85.5	73.7	88.5	84.6	89.3	86.6
	f Females	68.0	48.3	53.0	36.3	68.3	61.1	80.0	76.7
fr France	m Males	86.1	71.2	75.9	61.4	88.8	75.5	88.8	81.4
	f Females	71.3	61.5	49.0	51.3	71.8	67.3	81.7	74.2
it Italy	m Males	85.4	73.9	84.9	65.6	86.4	82.3	83.2	89.8
	f Females	60.8	45.4	44.9	29.7	67.1	63.3	73.2	81.1
cy Cyprus	m Males	92.6	86.2	84.2	83.1	95.4	85.6	93.5	91.9
	f Females	77.4	58.0	66.0	46.1	73.0	62.0	86.4	77.3
lv Latvia	m Males	83.8	74.3	74.6	56.0	84.8	76.1	96.9	87.6
	f Females	76.5	69.9	49.0	36.9	76.4	69.3	86.7	86.8
lt Lithuania	m Males	84.0	75.8	55.6	45.3	86.8	79.6	93.2	83.4
	f Females	81.0	66.5	53.6	32.7	76.8	65.7	92.2	85.1
lu Luxembourg (Grand-Duché)	m Males	93.2	75.5	92.6	68.6	93.7	74.9	93.2	85.2
	f Females	73.1	51.6	66.7	42.9	70.1	52.5	81.9	72.9
hu Hungary	m Males	85.4	64.1	64.2	37.1	88.0	68.9	93.8	80.7
	f Females	64.2	54.3	35.0	32.9	65.6	60.3	80.3	77.1
mt Malta	m Males	91.7	77.1	87.2	73.6	96.5	88.9	97.5	86.8
	f Females	51.8	23.1	35.7	18.0	71.2	49.6	84.3	60.6
nl Netherlands	m Males	92.2	78.9	86.8	72.0	92.8	79.6	95.2	84.1
	f Females	79.9	60.8	58.4	43.8	81.0	67.2	90.3	77.8
at Austria	m Males	90.9	75.3	76.5	62.1	91.9	75.6	94.8	84.4
	f Females	76.2	60.0	57.7	47.4	78.8	62.5	84.1	80.6
pl Poland	m Males	81.9	62.4	60.9	43.3	81.8	63.2	92.0	82.8
	f Females	66.8	48.0	39.6	28.2	61.7	48.3	84.5	75.3
pt Portugal	m Males	87.9	77.1	89.3	75.2	83.1	82.2	88.5	88.0
	f Females	78.5	62.3	74.4	58.2	77.8	77.0	89.1	82.0
ro Romania	m Males	81.0	71.3	71.9	60.8	81.5	71.7	91.3	89.5
	f Females	71.0	56.7	51.7	44.3	73.0	61.2	90.6	85.8
si Slovenia	m Males	89.2	71.8	73.4	58.1	89.7	72.6	95.3	84.0
	f Females	84.8	60.7	75.1	45.5	82.4	60.2	92.5	83.5
sk Slovakia	m Males	86.0	72.1	27.6	34.5	87.9	73.9	97.2	87.4
	f Females	64.8	56.4	20.6	29.0	66.2	60.6	78.5	77.3
fi Finland	m Males	86.3	73.0	75.2	59.3	85.1	74.1	94.2	84.4
	f Females	75.2	72.2	52.0	54.1	72.6	72.0	82.4	84.3
se Sweden	m Males	87.4	81.7	75.3	74.6	89.0	82.8	88.9	86.7
	f Females	79.5	76.5	56.0	57.1	79.3	76.9	85.0	87.8
uk United Kingdom	m Males	88.6	79.3	76.7	67.1	90.2	81.2	94.3	86.6
	f Females	72.6	66.7	52.6	63.0	72.5	79.1	86.3	86.4

Source: Eurostat, Labour Force Survey (quarterly survey results)

u: unreliable or uncertain data

Z tabeli 6.2. wynika, że we wszystkich krajach UE wskaźnik zatrudnienia kobiet i mężczyzn jest tym wyższy, im wyższy jest poziom wykształcenia. Ponadto, niezależnie od poziomu wykształcenia, wskaźnik zatrudnienia maleje z wiekiem. Jednak stopień tej zależności jest zróżnicowany w poszczególnych państwach członkowskich UE. We wszystkich krajach UE wskaźniki zatrudnienia kobiet są niższe niż mężczyzn, lecz różnice te maleją wraz ze wzrostem poziomu wykształcenia. Wskaźniki zatrudnienia kobiet, przykładowo, z wyższym wykształceniem są wysokie (średnia UE dla kobiet w wieku od 25 do 39 lat: 82,6%; średnia UE dla kobiet w wieku od 40 do 64 lat: 79,6%), ale nadal we wszystkich krajach UE różnią się w podobny sposób jak dane dotyczące mężczyzn.

Z danych można wywnioskować, że a) jest większe prawdopodobieństwo, że nisko wykwalifikowane osoby będą bezrobotne lub wykluczone z rynku pracy (nieaktywne) oraz b) że różnice w sytuacji kobiet i mężczyzn są tym większe im niższy poziom wykształcenia. Wskaźniki zatrudnienia kobiet (średnia UE) wskazują na znaczną różnicę między kobietami wykształconymi na poziomie średnim i wyżej niż średnim (nie wyższym) (ISCED 3–4) oraz kobietami o niższych kwalifikacjach (ISCED 0–2).

Mimo że ok. 50% kobiet (w wieku od 25 do 39 lat) oraz 43% kobiet (w wieku od 40 do 64 lat) z wykształceniem na poziomie ISCED 0–2 jest czynnych na rynku pracy, jest bardziej prawdopodobne, że, odpowiednio, 29,6 % i 22,8% mężczyzn z takim samym wykształceniem – obejmującym wychowanie przedszkolne, kształcenie podstawowe i gimnazjalne – znajdzie zatrudnienie. Choć różnice związane z płcią są szczególnie widoczne na poziomie ISCED 0–2, nie należy zapominać, że także na poziomie ISCED 3–4 różnica między wskaźnikami zatrudnienia kobiet i mężczyzn sięga 16,5 %/12% (średnia UE), a na poziomie wyższym (ISCED 5–6) 8,5%/5,8% (średnia UE).

Zagadnienie braku aktywności ekonomicznej należy rozważyć również podczas omawiania wskaźników zatrudnienia. Osoby nieaktywne pod względem ekonomicznym to osoby nie posiadające zatrudnienia, nie szukające aktywnie pracy ani nie będące w stanie podjąć jej natychmiast. Brak aktywności ekonomicznej jest zależny od wieku i płci. Wykluczenie z rynku pracy jest bardziej prawdopodobne wśród kobiet niż wśród mężczyzn, głównie z powodu obowiązków rodzinnych.

Ponadto osoby z niższym wykształceniem oraz ludzie starsi są częściej niż przeciętnie nieaktywni pod względem ekonomicznym. A zatem stosunkowo niski wskaźnik zatrudnienia kobiet z wykształceniem na poziomie ISCED 0–2 oraz rozbieżność wskaźników zatrudnienia między dwiema grupami wiekowymi 25–39 lat i 40–64 lata są kształtowane w dużym stopniu przez brak aktywności ekonomicznej. Poza tym w przypadku osób o najniższym wykształceniu koszt opieki nad dziećmi jest wyższy niż zarobki i w konsekwencji wiele nisko wykwalifikowanych kobiet decyduje się zostać w domu.

Zatem mimo że kobiety w dużym stopniu wpływają na wartość ogólnych wskaźników zatrudnienia w UE, nadal mają mniejsze szanse na zatrudnienie niż mężczyźni. Postępy w rozwoju gospodarczym UE wymagają stworzenia konkurencyjnego środowiska, w którym obecne będą zarówno kobiety, jak i mężczyźni. Dlatego konieczne jest podnoszenie kwalifikacji kobiet i mężczyzn w celu zwiększenia potencjału na rynku pracy. Jednocześnie ważne jest, by na rynku pracy wykorzystywane były istniejące umiejętności i talenty zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

6.3 Wskaźnik 3a: Odsetek kobiet i mężczyzn wśród wszystkich absolwentów na poziomie ISCED 5a oraz odsetek kobiet i mężczyzn wśród wszystkich absolwentów studiów doktoranckich według kierunku studiów i ogółem

Wskaźnik ten podzielono na dwie części. Określa on odsetek absolwentek i absolwentów uczelni wyższych na poziomie ISCED 5a według kierunku studiów, co obejmuje programy kształcenia wyższego wraz z kursem przygotowującym. Absolwenci ISCED 5a kwalifikują się do wykonywania zawodu wymagającego wysokich kwalifikacji oraz są dopuszczeni do zaawansowanych programów badawczych.

Wskaźnik określa też odsetek absolwentek i absolwentów na poziomie studiów doktoranckich lub równoważnym (ISCED 6) wśród wszystkich absolwentów na poziomie studiów doktoranckich lub równoważnym uczelni wyższych według kierunku studiów. Analiza kierunków studiów na poziomie ISCED 5a i na poziomie studiów doktoranckich lub równoważnym rzuca światło na problem równowagi płci wśród wysoko wykwalifikowanych absolwentów w chwili, gdy zostają oni dopuszczeni do zaawansowanych programów badawczych lub znajdują zatrudnienie. Podobnie wskaźnik ten określa poziom osiągnięć kobiet i mężczyzn na wszystkich kierunkach studiów na poziomie uczelni wyższych i zaawansowanych badań.

Tabela 6.3.a.:Odsetek kobiet i mężczyzn wśród wszystkich absolwentów na poziomie ISCED 5a według kierunku studiów i ogółem (2004)¹⁾

isceda5a_d1+5a_d2Tertiary programmes with academic orientation - all first degrees (ISCED 1997)																
	Total		Teacher training and education science		Humanities and arts		Social sciences, business and law		Science, mathematics and computing		Engineering, manufacturing and construction		Agriculture and veterinary		Health and Welfare	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
geo																
eu25European Union (25 countries)	58.4	41.6	77.6	22.4	71.2	28.8	60.6	39.4	42.2	57.8	25.7	74.3	52.4	47.6	75.6	24.4
beBelgium	52.7	47.3	72.0	28.0	64.0	36.0	55.2	44.8	38.7	61.3	23.3	76.7	49.0	51.0	59.9	40.1
bgBulgaria	58.0	42.0	73.3	26.7	64.7	35.3	61.7	38.3	56.4	43.6	37.9	82.1	43.0	57.0	64.0	36.0
czCzech Republic	56.8	43.2	76.8	23.2	64.5	35.5	60.9	39.1	40.6	59.4	24.1	75.9	56.4	43.6	73.9	26.1
dkDenmark	62.0	38.0	73.9	26.1	67.7	32.3	51.8	48.2	38.3	61.7	26.3	73.7	59.0	41.0	83.6	16.4
deGermany	49.9	50.1	71.9	28.1	69.2	30.8	47.7	52.3	36.8	63.2	23.0	77.0	53.1	46.9	66.3	33.7
eeEstonia	69.6	30.4	91.7	8.3	81.1	18.9	67.6	32.4	54.4	45.6	34.3	65.7	62.5	37.5	88.5	11.5
fiIreland	59.6	40.4	80.8	19.2	65.9	34.1	59.6	40.4	41.2	58.8	25.0	75.0	44.8	55.2	82.6	17.4
grGreece	61.9	38.1	75.7	24.3	79.1	20.9	60.5	39.5	42.7	57.3	45.0	55.0	52.6	47.4	62.2	37.8
esSpain	60.0	40.0	79.2	20.8	66.3	33.7	61.4	38.6	44.0	56.0	30.9	69.1	46.5	53.5	79.2	20.8
frFrance ^{II)}	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
italy	58.1	41.9	85.1	14.9	77.0	23.0	57.2	42.8	53.6	46.4	28.6	71.4	43.5	56.5	66.3	33.7
cyCyprus	76.6	23.4	79.8	20.2	90.4	9.6	74.3	25.7	61.7	38.3	0.0	#DIV/0!	0.0	0.0	0.0	0.0
lvLatvia	70.1	29.9	89.6	10.4	83.4	16.6	70.1	29.9	40.2	59.8	30.9	69.1	47.3	52.7	84.6	15.4
ltLithuania	63.6	36.4	81.9	18.1	77.5	22.5	64.7	35.3	46.0	54.0	34.6	65.4	55.8	44.2	77.3	22.7
luLuxembourg ^{III)} (Grand-Duché)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
huHungary	63.7	36.3	78.6	21.4	71.3	28.7	67.0	33.0	36.7	63.3	24.3	75.7	46.3	53.7	79.9	20.1
mtMalta ^{IV)}	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
nlNetherlands	56.6	43.4	79.2	20.8	59.8	40.2	50.9	49.1	23.0	77.0	15.4	84.6	49.6	50.4	77.7	22.3
atAustria	50.7	49.3	76.4	23.6	62.5	37.5	54.6	45.4	35.8	64.2	18.9	81.1	59.0	41.0	60.7	39.3
plPoland	65.5	34.5	75.9	24.1	76.1	23.9	69.6	30.4	40.7	59.3	27.7	72.3	58.8	41.2	75.7	24.3
ptPortugal	68.3	31.7	85.1	14.9	71.5	28.5	64.8	35.2	54.2	45.8	36.0	64.0	62.0	38.0	80.1	19.9
roRomania	56.9	43.1	45.3	54.7	68.1	31.9	62.5	37.5	60.9	39.1	33.2	66.8	41.1	58.9	64.6	35.4
siSlovenia	62.5	37.5	81.7	18.3	73.2	26.8	64.6	35.4	45.0	55.0	27.0	73.0	57.0	43.0	66.0	34.0
skSlovakia	55.3	44.7	73.8	26.2	56.4	43.6	60.2	39.8	41.0	59.0	31.5	68.5	42.8	57.2	76.9	23.1
fiFinland ^{V)}	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
seSweden	63.3	36.7	80.0	20.0	66.4	33.6	59.6	40.4	51.6	48.4	29.3	70.7	55.9	44.1	85.4	14.6
ukUnited Kingdom	55.8	44.2	72.9	27.1	64.1	35.9	56.3	43.7	38.0	62.0	20.7	79.3	61.8	38.2	75.5	24.5

Source: Eurostat, Education indicators

- I) Ten new Member States (Czech Republic, Cyprus, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Slovakia, and Slovenia) joined the EU in 2004, and during that year, a considerable number of students migrated to the "old" EU Member States. This "brain drain" is reflected in the EU graduate figures for 2004.
- II) Source: Statistics France.
- III) Luxembourg's University was founded in 2003. Therefore, there is no graduate data available for 2004.
- IV)Source: National statistics, Malta
- V)Source: National statistics, Finland

iscedef_phdPhD/Doctorate (ISCED 6)																
Total			Teacher training and education science		Humanities and arts		Social sciences, business and law		Science, mathematics and computing		Engineering, manufacturing and construction		Agriculture and veterinary		Health and Welfare	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
geo																
eu25European Union (25 countries)	42.7	57.3	56.7	41.3	50.7	49.3	44.2	55.8	38.4	61.6	22.0	78.0	49.9	50.1	51.7	48.3
beBelgium	33.9	66.1	46.4	53.6	36.6	63.4	43.6	56.4	28.9	71.1	20.2	79.8	37.3	62.7	39.1	60.9
bgBulgaria	50.8	49.2	52.6	47.4	67.1	32.9	42.9	57.1	55.8	44.2	39.2	60.8	63.6	36.4	50.0	50.0
czCzech Republic	35.6	64.4	73.0	27.0	41.6	58.4	46.2	53.8	34.9	65.1	21.2	78.8	33.9	66.1	36.2	63.8
dkDenmark	35.9	64.1	0 ⁽ⁱ⁾	0 ⁽ⁱ⁾	50.0	50.0	39.1	60.9	26.0	74.0	27.9	72.1	56.2	43.8	46.0	54.0
deGermany	39.0	61.0	50.8	49.2	48.8	51.2	35.0	65.0	29.5	70.5	11.8	88.2	58.8	41.2	50.0	50.0
eeEstonia	62.2	37.8	100.0	0.0	60.7	39.3	61.5	38.5	44.0	56.0	37.5	62.5	20.0	80.0	80.5	19.5
ieIreland	45.7	54.3	50.0	50.0	47.9	52.1	53.1	46.9	45.3	54.7	28.7	71.3	47.6	52.4	55.0	45.0
grGreece	38.1	61.9	51.9	48.1	51.0	49.0	52.1	47.9	32.3	67.7	21.0	79.0	43.6	56.4	65.4	34.6
esSpain	47.5	52.5	57.5	42.5	48.8	51.2	49.0	51.0	48.9	51.1	27.9	72.1	44.1	55.9	51.8	48.2
frFrance ⁱⁱⁱ⁾	50.9	49.1	72.5	27.5	58.5	41.5	50.4	49.6	54.0	46.0	31.2	68.8	54.4	45.6	61.5	38.5
cyCyprus	61.5	38.5	100.0	0.0	0.0	100.0	0.0	100.0	83.3	16.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
lvLatvia	58.3	41.7	100.0	0.0	50.0	50.0	57.9	42.1	53.3	46.7	38.5	61.5	100.0	0.0	52.9	47.1
ltLithuania	57.5	42.5	0.0	;	77.6	22.4	59.4	40.6	61.4	38.6	33.9	66.1	54.5	45.5	60.0	40.0
luLuxembourg ^{iv)} (Grand-Duché)	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
huHungary	42.9	57.1	66.1	33.9	50.0	50.0	45.7	54.3	32.7	67.3	33.3	66.7	30.3	69.7	39.9	60.1
mtMalta ^{v)}	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
nlNetherlands	39.4	60.6	0.0	0.0	42.7	57.3	40.9	59.1	37.7	62.3	23.4	76.6	39.0	61.0	48.6	51.4
atAustria	40.5	59.5	58.5	41.5	52.7	47.3	41.9	58.1	35.1	64.9	18.6	81.4	55.7	44.3	63.2	36.8
plPoland	46.9	53.1	;	;	54.9	45.1	48.2	51.8	52.9	47.1	24.1	75.9	48.7	51.3	51.5	48.5
ptPortugal ^{vi)}	47.8	52.2	78.3	21.7	50.9	49.1	46.3	53.7	51.3	48.7	35.0	65.0	52.8	47.2	46.3	53.7
roRomania	49.3	50.7	;	;	67.8	32.2	51.7	48.3	45.7	54.3	28.7	71.3	0.0	100.0	56.3	43.7
siSlovenia	40.6	59.4	50.0	50.0	57.5	42.5	39.0	61.0	40.9	59.1	25.6	74.4	50.0	50.0	53.8	46.2
skSlovakia	45.0	55.0	66.1	31.9	46.7	53.3	50.7	49.3	46.3	53.7	29.7	70.3	35.7	64.3	48.5	51.5
fiFinland ^{vii)}	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;	;
seSweden	44.8	55.2	79.3	20.7	56.0	4										

V1) No data for PhD ISCED 6 is available

Całkowita liczba absolwentek ISCED 5a (średnia UE: 58,4%) przewyższa liczbę mężczyzn. Między odpowiednimi wartościami określającymi odsetek kobiet posiadających kwalifikacje ISCED 5a widoczne są jednak różnice dotyczące przedmiotu studiów. Kierunki takie jak: szkolenie i kształcenie nauczycieli, nauki humanistyczne i sztuka, a także zdrowie i pomoc społeczna są wybierane przez więcej kobiet niż mężczyzn. Zdecydowanie większy odsetek mężczyzn studiuje kierunki tradycyjnie kojarzone z mężczyznami – nauki ścisłe, matematykę, informatykę, a także inżynierię, produkcję i budownictwo. Analiza całkowitej liczby absolwentek ISCED 5a według poszczególnych kierunków studiów wykazuje istnienie stereotypowych podziałów związanych z płcią.

Tendencja w wyborze przedmiotu studiów dokonywanym przez kobiety i mężczyzn na poziomie ISCED 6 odzwierciedla sytuację na poziomie ISCED 5a, a nawet ją zaostrza w przypadku przedmiotów zazwyczaj wybieranych przez większy odsetek mężczyzn. Widoczny jest jednak także wzrost odsetka mężczyzn na kierunkach studiów wcześniej preferowanych głównie przez kobiety.

Wskaźnik ukazuje więc segregację poziomą w odniesieniu do wyboru przedmiotu studiów, a zarazem dysproporcję płci w wymiarze pionowym. W większości państw członkowskich UE odsetek studentek kształcących się na poziomie wyższym jest wyższy niż odsetek mężczyzn i w odniesieniu do liczby wszystkich absolwentów (poziom ISCED 5a) ta przewaga kobiet zwiększyła się. Jednak wśród studentów na poziomie studiów doktoranckich lub równoważnym (ISCED 6) stosunek liczby kobiet do liczby mężczyzn jest odwrotny.

Należy zwrócić uwagę, że poziom ISCED 5a i ISCED 6 stanowią środek łączący kształcenie z zatrudnieniem na wysokich stanowiskach, zwłaszcza w dziedzinie badań i rozwoju. A zatem konieczne jest skoncentrowanie polityki na doprowadzeniu do równowagi między liczbą absolwentek i absolwentów na poziomie ISCED 5a oraz kobiet i mężczyzn na studiach doktoranckich lub równoważnych. Dzięki temu zwiększy się zakres prekursorskich podejść w dziedzinie badań, a kobiety i mężczyźni zostaną wyposażeni w umiejętności i kwalifikacje niezbędne do objęcia stanowisk wyższego szczebla wiążących się z zarządzaniem i podejmowaniem decyzji w dziedzinie badań i rozwoju, zarówno w sektorze prywatnym, jak i publicznym.

6.4 Wskaźnik 3b: Odsetek kobiet i mężczyzn wśród pracowników akademickich według stopni A, B i C i ogółem

Proporcjonalny podział różnych stanowisk wyższego szczebla w szkołach wyższych wśród kobiet i mężczyzn ma podstawowe znaczenie w promowaniu równości płci.

Konieczne jest zatem, by, w odniesieniu do wymiaru pionowego zatrudnienia w szkołach wyższych, środowisko pracy badaczy nacechowane uprzedzeniami dotyczącymi płci zmieniło się w kreatywne i trwałe miejsce działań z zakresu badań i rozwoju, w którym korzysta się zarówno z dokonań kobiet, jak i mężczyzn.

Wskaźnik dotyczący odsetka kobiet i odsetka mężczyzn wśród wszystkich pracowników akademickich według stopnia i ogółem umożliwia ocenę wskaźników dotyczących płci na różnych szczeblach stanowisk. Stopnie pracowników akademickich służą jako punkty odniesienia. Poniższa klasyfikacja, zaproponowana przez Komisję Europejską, została opracowana przez korespondentów statystycznych (podgrupa Grupy Helsińskiej ds. Kobiet i Nauki) w celu przedstawienia wymiaru pionowego w szkołach wyższych, nieobjętego klasyfikacją ISCED. Stopnie pracowników akademickich odzwierciedlają związek między stanowiskiem w szkole wyższej, doświadczeniem i poziomem wykształcenia:

Stopień A: pojedynczy najwyższy stopień/pojedyncze najwyższe stanowisko, na którym prowadzone są zazwyczaj badania;

Stopień B: badacze pracujący na stanowiskach nie tak wysokiego szczebla jak najwyższe stanowiska (A), lecz na stanowiskach wyższych niż doktorzy, którzy niedawno obronili pracę; oraz stopień C: pierwszy stopień/pierwsze stanowisko, na które zazwyczaj przyjmowany jest absolwent studiów doktoranckich (ISCED6), który niedawno obronił pracę doktorską.

Tabela 6.4: Odsetek kobiet i mężczyzn wśród pracowników akademickich w szkołach wyższych według stopni A, B i C i ogółem

	Grade A		Grade B		Grade C		Total	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
geo								
EU average	15.3	84.7	32.2	67.8	42.0	58.0	32.1	67.9
Belgium	9.0	91.0	20.7	79.3	33.1	66.9	25.3	74.7
Bulgaria	15.9	84.1	31.2	68.8	46.1	53.9	31.2	68.8
Czech Republic	10.3	89.7	22.1	77.9	40.2	59.8	32.0	68.0
Denmark	10.9	89.1	24.4	75.6	37.6	62.4	25.1	74.9
Germany	9.2	90.8	16.1	83.9	25.9	74.1	17.4	82.6
Estonia	17.2	82.8	37.1	62.9	56.6	43.4	44.0	56.0
Ireland	:	:	:	:	:	:	:	:
Greece	11.3	88.7	22.7	77.3	31.9	68.1	22.7	77.3
Spain	12.9	87.1	25.8	74.2	39.3	60.7	34.2	65.8
France	16.1	83.9	38.7	61.3	:	:	31.9	68.1
Italy	16.4	83.6	31.4	68.6	43.8	56.2	31.2	68.8
Cyprus	10.2	89.8	17.2	82.8	37.5	62.5	29.9	70.1
Latvia	26.5	73.5	37.0	63.0	65.0	35.0	57.7	42.3
Lithuania	12.1	87.9	37.4	62.6	49.5	50.5	38.7	61.3
Luxembourg	:	:	:	:	:	:	:	:
Hungary	15.4	84.6	30.9	69.1	46.0	54.0	36.2	63.8
Malta	2.3	97.7	31.7	68.3	14.2	85.8	26.7	73.3
Netherlands	9.4	90.6	14.2	85.8	27.0	73.0	19.3	80.7
Austria	9.5	90.5	16.2	83.8	35.6	64.4	25.8	74.2
Poland	19.5	80.5	27.4	72.6	41.0	59.0	34.9	65.1
Portugal	20.9	79.1	34.4	65.6	43.4	56.6	38.0	62.0
Romania	18.0	82.0	34.9	65.1	:	:	41.4	58.6
Slovenia	13.5	86.5	31.5	68.5	48.5	51.5	28.5	71.5
Slovakia	29.1	70.9	49.1	50.9	:	:	39.6	60.4
Finland	21.2	78.8	46.6	53.4	52.9	47.1	38.9	61.1
Sweden	17.6	82.4	36.1	63.9	52.2	47.8	33.0	67.0
United Kingdom	16.1	83.9	38.6	61.4	40.0	60.0	37.5	62.5

She Figures 2006 -Women and Science Statistics and Indicators

Z orientacyjnych danych w tabeli 6.4 łatwo wywnioskować, że segregacja pionowa dominuje w szkołach wyższych. Choć liczba kobiet rozpoczynających karierę akademicką sięga 42% (średnia UE, stopień C) zaledwie 15,3% stanowisk stopnia A (średnia UE) zajmują kobiety. Ogólnie mężczyznom przypada lwia część stanowisk stopnia A i B w szkołach wyższych – odpowiednio 84,7% i 67,8% (średnia UE). Oznacza to, że jedynie ułamek kobiet prowadzących badania zdobywa wyższe tytuły naukowe w czasie swojej kariery.

Wynika to w części z faktu, że kobiety nadal napotykają wiele przeszkód, które uniemożliwiają im pełne wykorzystanie własnego potencjału. Brak dostępu do środków oraz mentorów, istnienie tzw. „klubów dzentelmenów”, nieelastyczne warunki i godziny pracy, brak środowiska pracy sprzyjającego rodzinie, nierówny podział obowiązków rodzinnych oraz niedobór odpowiedniej i taniej opieki nad dziećmi, a także dyskryminująca postawa często nie pozwalają kobietom na uzyskanie awansu na stanowiska wyższego szczebla. Mężczyźni natomiast nadal są wyraźnie mniej zaangażowani w obowiązki rodzinne, a zatem kwestie związane z godzeniem życia rodzinnego i zawodowego dotyczą ich w mniejszym stopniu. Wynikiem rozpowszechniania stereotypów jest zmniejszenie roli mężczyzny w tym zakresie. Jeśli mężczyźni przejęliby w sposób aktywny i sprawiedliwy część obowiązków rodzinnych i opieki nad dziećmi, oznaczałoby to duży krok naprzód w kwestii równości płci.

Dokonano postępów, jednak nadal istnieją nierówności. Ponowne rozważenie polityki zatrudnienia jest konieczne, by w szkołach wyższych przyjęto perspektywę uwzględniającą problematykę płci, zwrócono uwagę na wielość możliwości oraz naprawiono wszelkie negatywne skutki dotyczące płci, które wiążą się z obecnymi wzorcami pracy i zatrudnienia w środowisku akademickim. W ramach pekińskiej platformy działania uwypuklono fakt, że doprowadzenie do całkowitej równości kobiet i mężczyzn w dziedzinie badań, nauki i gospodarki wymaga podjęcia aktywnych wysiłków na rzecz pełniejszego uznania i docenienia korzyści, jakie kobiety i mężczyźni mogą przynieść społeczeństwu dzięki pracy, doświadczeniu, wiedzy i wartościom.

7. Wniosek

W Unii Europejskiej w dziedzinie kształcenia i szkolenia kobiety osiągnęły ten sam poziom co mężczyźni. Wśród osób rozpoczynających naukę w systemie szkolnictwa wyższego liczba kobiet wyrównała się z liczbą mężczyzn. Kobiety osiągają średnio wyższy poziom wykształcenia niż mężczyźni.

W sprawozdaniu prezydencja niemiecka przedstawia wskaźniki, które umożliwiają uzyskanie informacji o równości płci w dziedzinie kształcenia na poziomie wyższym, badań oraz zwrotu nakładów na kształcenie. Wskaźniki uwidaczniają obszary, w których występuje dysproporcja płci i potwierdzają słuszność istniejących strategii UE promujących równość płci w dziedzinie kształcenia, badań i zatrudnienia.

Pierwszy istotny wniosek obrazuje fakt, że mimo iż liczba kobiet w szkolnictwie wyższym przewyższa liczbę mężczyzn, nadal nauki ścisłe i techniczne są zdominowane przez mężczyzn. Inny ważny wniosek to zauważenie związku między uczestnictwem kobiet i mężczyzn w rynku pracy a ich poziomem wykształcenia. W przypadku kobiet ta zależność jest silniejsza niż w przypadku mężczyzn. Im wyższy poziom wykształcenia, tym mniejsze różnice między wskaźnikiem zatrudnienia kobiet i wskaźnikiem zatrudnienia mężczyzn. Są one jednak zawsze widoczne. Przyczyny są wielorakie i powiązane ze sobą: niemożność skutecznego godzenia życia zawodowego z rodzinnym zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn, często niesprawiedliwy podział obowiązków rodzinnych między kobietami a mężczyznami, stereotypowe role przypisane danej płci, dyskryminacja bezpośrednia.

Trzeci, najważniejszy wniosek wynikający z orientacyjnych danych dotyczy silnej segregacji pionowej w szkołach wyższych. Im wyżej patrzy się na hierarchię akademicką, tym mniej widzi się kobiet. Przyczyny są te same co w przypadku nierównego uczestnictwa kobiet i mężczyzn w całym rynku pracy.

Wnioski niniejszego sprawozdania jasno wskazują na potrzebę prowadzenia dalszych działań w celu zachęcania kobiet i mężczyzn do podążania wybraną ścieżką kariery, zwłaszcza, lecz nie tylko, w szkolnictwie wyższym. Wiąże się to z zapewnieniem odpowiednich możliwości godzenia obowiązków rodzinnych z kształceniem, szkoleniem, badaniami i/lub pracą, przełamywaniem stereotypów dotyczących płci oraz zapobieganiem bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć, a także z badaniem tego zjawiska i eliminowaniem go.

Podczas gdy proponowane wskaźniki kładą nacisk na potrzebę prowadzenia polityki równości płci w dziedzinie kształcenia i badań, w sprawozdaniu określono także jasno kwestie „uczenia się przez całe życie” i „migrantów w systemie kształcenia” jako aspekty kształcenia i szkolenia kobiet i mężczyzn wymagające dalszej analizy z punktu widzenia problematyki płci. Jednak ze względu na fakt, że wskaźnik strukturalny dotyczący uczenia się przez całe życie dostarcza na poziomie UE niewiele informacji z podziałem na płeć oraz że brak jest spójnych, konkretnych i porównywalnych danych – czego przyczyną jest różnorodność definicji i obowiązującego prawodawstwa w poszczególnych państwach członkowskich – niemożliwe jest obecnie sporządzenie wskaźników dotyczących „uczenia się przez całe życie” i „migrantów w systemie kształcenia”.

Wskaźniki służące realizacji pekińskiej platformy działania w państwach członkowskich UE

Od roku 1999 Rada przyjęła następujące wskaźniki dotyczące równości płci:

- Kobiety u władzy i kobiety biorące udział w procesie podejmowania decyzji, prezydencja fińska, 1999 r.
- Kobiety w gospodarce (godzenie życia zawodowego i prywatnego), prezydencja francuska, 2000 r.
- Kobiety w gospodarce (jednakowe wynagrodzenie), prezydencja belgijska, 2001 r.
- Przemoc wobec kobiet, prezydencja duńska; na podstawie badania i konferencji zorganizowanych przez prezydencję hiszpańską, 2002 r.
- Kobiety i mężczyźni w procesie podejmowania decyzji gospodarczych, prezydencja włoska; na podstawie badania przeprowadzonego przez prezydencję grecką, 2003 r.
- Molestowanie seksualne w miejscu pracy, prezydencja niderlandzka; na podstawie badania przeprowadzonego przez prezydencję irlandzką, 2004 r.
- Kobiety i zdrowie, prezydencja austriacka, 2006 r.
- Mechanizmy instytucjonalne, prezydencja fińska, 2006 r.

Bazy danych*Eurostat*

Eurostat to biuro statystyczne Wspólnot Europejskich. Jego zadaniem jest dostarczenie Unii Europejskiej wysokiej jakości informacji statystycznych. Oprócz ścisłej współpracy z międzynarodowymi organizacjami takimi jak ONZ i OECD Eurostat prowadzi także prace wspólnie z krajami spoza UE. Jednym z najważniejszych zadań Eurostatu jest koordynacja usprawniania systemów statystycznych w krajach kandydujących i rozwijających się.

Dane Eurostatu zostały wykorzystane w niniejszym sprawozdaniu do opracowania wskaźników 1, 2 i 3a.

Eurydice

Europejska sieć informacji o edukacji w Europie – Eurydice stanowi od 1980 roku jeden z mechanizmów strategicznych stworzonych przez Komisję Europejską i państwa członkowskie w celu stymulowania współpracy przez popularyzowanie wiedzy o systemach i politykach. Od 1995 r. Eurydice jest integralną częścią wspólnotowego programu działań w zakresie edukacji Sokrates.

Eurydice to sieć instytucjonalna, której zadaniem jest gromadzenie, monitorowanie, przetwarzanie i rozpowszechnianie rzetelnych i gotowych do porównywania informacji o systemach i politykach oświatowych w całej Europie.

Eurydice obejmuje systemy edukacyjne w państwach członkowskich Unii Europejskiej, w trzech krajach należących do Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu i będących członkami Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz w krajach kandydujących do UE uczestniczących w programie Sokrates.

Celem sieci jest, w pierwszym rzędzie, dostarczanie informacji osobom odpowiedzialnym za kształtowanie polityki i wszystkim tym, którzy zajmują się organizacją kształcenia, a także przedstawianie analiz z uwzględnieniem potrzeb odbiorców. Sieć wspiera współpracę europejską w dziedzinie kształcenia dzięki ulepszaniu wymiany informacji o systemach i strategiach oraz dzięki prowadzeniu analiz dotyczących kwestii wspólnych w systemach kształcenia.

Eurydice blisko współpracuje z kilkoma organizacjami europejskimi i międzynarodowymi. Biuro europejskie Eurydice wspiera działania podejmowane przez Komisję – w odpowiednich przypadkach – wraz z organizacjami międzynarodowymi takimi jak Rada Europy, OECD (Organizacją Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) i UNESCO (Organizacją Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury).

OECD - Education at a Glance 2006

Rządy wszystkich krajów OECD starają się opracować strategie służące zwiększeniu skuteczności kształcenia, a jednocześnie poszukują dodatkowych zasobów w celu zaspokojenia rosnącego zapotrzebowania w zakresie edukacji.

Wydanie „Education at a Glance” z roku 2006 daje krajom możliwość oceny własnej sytuacji w świetle osiągnięć innych krajów. Zawiera obszerny, porównywalny i aktualny zbiór wskaźników dotyczących działania systemów kształcenia i przedstawia zgodne opinie profesjonalistów odnośnie do sposobu oceny bieżącego stanu oświaty w skali międzynarodowej.

Wskaźniki dostarczają informacji na temat osób korzystających z możliwości kształcenia, sum wydanych na edukację, a także sposobów działania systemów oraz osiągniętych rezultatów. Do tych ostatnich odnoszą się wskaźniki dotyczące wyników w wielu dziedzinach: od porównań osiągnięć studentów najważniejszych kierunków studiów po wpływ kształcenia na poziom zarobków oraz szanse osoby dorosłej na zatrudnienie.

She Figures 2006

„She Figures 2006” to druga publikacja zawierająca wybrane statystyki dotyczące zatrudnienia w UE; dane te uwzględniają podział na płeć, a ich uzupełnieniem są dodatkowe informacje przedstawiające aktualne perspektywy zatrudnienia naukowców i badaczy obu płci. Wydawanie serii rozpoczął w roku 2003 dział ds. kobiet i nauki w Dyrekcji Generalnej ds. Badań Naukowych celem stworzenia aktualizowanego archiwum, które będzie przydatne w planowaniu postępów w działaniach na rzecz równości płci.

Przed wszystkim w serii tej zamierzano regularnie zamieszczać przykłady nierównego traktowania płci, które to zjawiska mogą wymagać interwencji politycznej na szczeblu UE i/lub państw członkowskich. Dodatkowym celem było zachęcanie do gromadzenia danych statystycznych z podziałem na płeć służących opracowywaniu rozmaitych wskaźników.

Dane z „She Figures 2006” zostały wykorzystane w niniejszym sprawozdaniu do opracowania wskaźnika 3b.

OPIS POZIOMÓW ISCED97, KRYTERIA KLASYFIKACJI I PODKATEGORIE

0	WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE	Główne kryteria	Kryteria pomocnicze	Podkategorie
	Wstępny etap zorganizowanego nauczania mającego na celu wprowadzenie małego dziecka w środowisko szkolne.	Miejszem nauczania powinna być szkoła lub ośrodek; celem jest zaspokojenie potrzeb wychowawczych i rozwojowych dziecka w wieku co najmniej trzech lat; personel powinien być odpowiednio wyszkolony (czyli posiadać odpowiednie kwalifikacje) do realizacji programu kształcenia przeznaczonego dla dzieci.	Kwalifikacje pedagogiczne kadry nauczycielskiej; realizacja programu nauczania zawierającego elementy edukacyjne.	
1	KSZTAŁCENIE PODSTAWOWE	Główne kryteria	Kryteria pomocnicze	
	Zazwyczaj celem jest przekazanie uczniom rzetelnej, podstawowej umiejętności czytania i pisania oraz znajomości matematyki.	Rozpoczęcie regularnej nauki typowej dla kształcenia podstawowego, czyli nauki czytania, pisania, matematyki. Dopuszczenie do nauki w ramach wyznaczonych na poziomie krajowym instytucji lub programów kształcenia podstawowego. Rozpoczęcie wyłącznie nauki czytania nie jest kryterium wystarczającym do zakwalifikowania programu kształcenia do poziomu ISCED 1.	W krajach, w których osiągnięcie wieku obowiązku szkolnego (lub przynajmniej wieku, w którym praktycznie wszyscy uczniowie rozpoczynają kształcenie) następuje po rozpoczęciu regularnej nauki wymienionych przedmiotów, granicę między ISCED 0 a ISCED 1 należy określić, biorąc pod uwagę pierwszy rok obowiązku szkolnego.	

2	KSZTAŁCENIE ŚREDNIE PIERWSZEGO STOPNIA	Główne kryteria	Kryteria pomocnicze	Cel, do którego osiągnięcia mają przygotować uczniów dane programy:	Profil programu
	Kształcenie średnie pierwszego stopnia stanowi kontynuację zasadniczych programów kształcenia podstawowego, choć nauczanie jest zazwyczaj bardziej skoncentrowane na poszczególnych przedmiotach; często zatrudniani są nauczyciele bardziej wyspecjalizowani, którzy prowadzą zajęcia ze swoich dziedzin.	Na początku poziomu 2 programy zaczynają się charakteryzować podziałem na przedmioty; angażowani są nauczyciele bardziej wyspecjalizowani, którzy prowadzą zajęcia ze swoich dziedzin. Jeśli ta zmiana organizacyjna nie odpowiada naturalnemu podziałowi między zakresami krajowych programów kształcenia, wówczas programy należy rozdzielić na etapie, na którym krajowe programy zaczynają odzwierciedlać tę zmianę organizacyjną.	Jeśli w tej zmianie organizacyjnej brakuje jednak wyraźnego punktu podziału, kraje powinny sztucznie podzielić programy krajowe na poziomy ISCED 1 i 2, a granicę powinien wyznaczać koniec szóstego roku kształcenia podstawowego.	A Programy mają przygotować uczniów do bezpośredniego przejścia na poziom 3 pozwalający w dalszej kolejności na rozpoczęcie kształcenia wyższego, czyli umożliwiającą dostęp do ISCED 3A lub 3B.	Ogólne Kształcenie, które nie jest wyraźnie nastawione na przygotowanie uczniów do podjęcia nauki konkretnego zawodu albo fachu lub do rozpoczęcia dalszych programów kształcenia zawodowego lub technicznego.
			W krajach, w których nie istnieje podział w systemie między kształceniem średnim pierwszym stopnia a kształceniem średnim drugiego stopnia oraz w których kształcenie średnie pierwszego stopnia trwa nie dłużej niż 3 lata, jedynie pierwsze trzy lata nauki po zakończeniu kształcenia podstawowego można liczyć jako kształcenie średnie pierwszego stopnia.	B Programy mają przygotować uczniów do bezpośredniego przejścia na poziom 3C.	Zawodowe Kształcenie, które przygotowuje uczniów do bezpośredniego, niewymagającego dalszych szkoleń, rozpoczęcia wykonywania konkretnego zawodu. Pomyślne ukończenie takich programów zapewnia zdobycie kwalifikacji zawodowych przydatnych na rynku pracy.

2	KSZTAŁCENIE ŚREDNIE PIERWSZEGO STOPNIA	Główne kryteria	Kryteria pomocnicze	Cel, do którego osiągnięcia mają przygotować uczniów dane programy:	Profil programu
				Programy mające przede wszystkim zapewnić wejście na rynek pracy po ukończeniu nauki na tym poziomie (czasem zwane programami zawodowymi)	
3	KSZTAŁCENIE ŚREDNIE DRUGIEGO STOPNIA	Główne kryteria	Programy modułowe	Cel, do którego osiągnięcia mają przygotować uczniów dane programy:	Profil programu
	W większości krajów ostatni etap kształcenia średniego. Często nauczanie jest w większym stopniu organizowane tematycznie niż na poziomie ISCED 2 i nauczyciele zazwyczaj muszą mieć wyższy stopień kwalifikacji lub być bardziej wyspecjalizowani niż nauczyciele na poziomie ISCED 2.	Wyznaczenie na poziomie krajowym granic między zakresem kształcenia średniego pierwszego stopnia a zakresem kształcenia średniego drugiego stopnia powinno stanowić ważny czynnik podziału na poziom 2 i 3. Dopuszczenie do programów na tym poziomie wymaga zazwyczaj ukończenia nauki na poziomie ISCED 2 lub połączenia kształcenia podstawowego z życiowym doświadczeniem, zapewniającym zdolność opanowania przedmiotów na poziomie ISCED 3.	Kwalifikacje zdobywane są w trakcie programów modułowych, będących połączeniem bloków lub modułów tworzących program spełniający konkretne wymagania programowe.	Programy mają zapewnić bezpośredni dostęp do ISCED 5A.	Ogólne Kształcenie, które nie jest wyraźnie nastawione na przygotowanie uczniów do podjęcia nauki konkretnego zawodu albo fachu lub do rozpoczęcia dalszych programów kształcenia zawodowego lub technicznego.

3	KSZTAŁCENIE ŚREDNIE DRUGIEGO STOPNIA	Główne kryteria	Programy modułowe	Cel, do którego osiągnięcia mają przygotować uczniów dane programy:	Profil programu
			Pojedynczy moduł może jednak nie mieć konkretnego celu edukacyjnego ani celu związanego z rynkiem pracy; może też nie mieć szczególnego profilu.	B Programy mają zapewnić bezpośredni dostęp do ISCED 5B.	Kształcenie, które przygotowuje uczniów do bezpośredniego, niewymagającego dalszych szkoleń, rozpoczęcia wykonywania konkretnego zawodu. Pomyślnie ukończenie takich programów zapewnia zdobycie kwalifikacji zawodowych przydatnych na rynku pracy.
				Programy nie muszą zapewniać bezpośredniego dostępu do ISCED 5A ani 5B. C Mają więc umożliwić bezpośrednie wejście na rynek pracy, przejście do programów ISCED 4 lub innych programów ISCED 3.	Zawodowe

4	KSZTAŁCENIE POWYŻEJ ŚREDNIEGO (NIE WYŻSZE)	Główne kryteria	Rodzaje programów, które mogą odpowiadać poziomowi 4	Cel, do którego osiągnięcia mają przygotować uczniów dane programy:	Programme orientation
	Z międzynarodowego punktu widzenia programy te mieszczą się między zakresem kształcenia średniego drugiego stopnia a zakresem kształcenia powyżej średniego, nawet jeśli w kontekście krajowym można je wyraźnie uznać za programy kształcenia średniego drugiego stopnia lub programy kształcenia powyżej średniego. Często programy te nie są wyraźnie bardziej zaawansowane od programów na poziomie ISCED 3, ale służą poszerzaniu wiedzy uczestników, którzy już ukończyli programy na poziomie 3. Studenci są zazwyczaj starsi niż uczestnicy programów ISCED 3.	Studenci rozpoczynający naukę w ramach programów ISCED 4 zazwyczaj ukończyli naukę na poziomie ISCED 3.	Pierwszy rodzaj to krótkie programy szkolenia zawodowego, których treść nie jest uznawana w wielu krajach za wchodzącą w zakres kształcenia wyższego lub które nie spełniają warunku dotyczącego czasu trwania programów ISCED 5B (co najmniej dwa lata). Programy te są często przeznaczone dla studentów, którzy ukończyli naukę na poziomie 3, choć formalne osiągnięcie kwalifikacji na poziomie ISCED 3 nie musi być warunkiem dopuszczenia. Drugi rodzaj programów to programy uznawane na poziomie krajowym za programy kształcenia średniego drugiego stopnia, nawet jeśli osoby dopuszczone do nich ukończyły zazwyczaj inne programy kształcenia średniego drugiego stopnia (tzw. programy drugiego cyklu).	Programy mają zapewnić bezpośredni dostęp do ISCED 5A lub 5B. Programy nie muszą zapewniać bezpośredniego dostępu do ISCED 5A ani 5B. Umożliwiają bezpośrednio wejście na rynek pracy lub przejście do innych programów ISCED 4.	Ogólne Kształcenie, które nie jest wyraźnie nastawione na przygotowanie uczniów do podjęcia nauki konkretnego zawodu albo fachu lub do rozpoczęcia dalszych programów kształcenia zawodowego lub technicznego. Zawodowe Kształcenie, które przygotowuje uczniów do bezpośredniego, niewymagającego dalszych szkoleń, rozpoczęcia wykonywania konkretnego zawodu. Pomyślne ukończenie takich programów zapewni zdobycie kwalifikacji zawodowych przydatnych na rynku pracy.

5	PIERWSZY ETAP KSZTAŁCENIA WYŻSZEGO	Kryteria dopuszczenia do tego poziomu i podkategorie (5A i 5B)	Łączny teoretyczny czas trwania nauki na poziomie wyższym	Miejsce w krajowej strukturze stopni i kwalifikacji
	Treść programów ISCED 5 jest bardziej zaawansowana niż treść programów na poziomie 3 i 4.	Warunkiem dopuszczenia do tych programów jest zazwyczaj pomyślne ukończenie nauki na poziomie ISCED 3A lub 3B lub uzyskanie podobnych kwalifikacji na poziomie ISCED 4A.		
5A	Programy ISCED 5A mają szerokie podstawy teoretyczne i ich celem jest zapewnienie wystarczających kwalifikacji umożliwiających dopuszczenie do zaawansowanych programów badawczych oraz zawodów wymagających wysokich umiejętności.	1. łączny teoretyczny czas trwania programów wynosi przynajmniej (na poziomie wyższym) trzy lata; 2. zazwyczaj wymaga się, by nauczyciele dysponowali wysokimi kwalifikacjami w dziedzinie badań; 3. programy mogą wiązać się z przygotowaniem projektu badawczego lub pracy dyplomowej; 4. programy zapewniają poziom wykształcenia konieczny do wykonywania zawodu wymagającego wysokich kwalifikacji lub do uzyskania dostępu do zaawansowanych programów badawczych.	Kategorie ze względu na czas trwania: do 5 lat; ponad 5 lat.	Kategorie: Pierwsza; Druga lub kolejna.
5B	Programy ISCED 5B są zazwyczaj bardziej wyspecjalizowane pod kątem praktycznym/technicznym/ zawodowym niż programy ISCED 5A.	1. są bardziej niż programy ISCED 5a ukierunkowane na przedmioty praktyczne lub związane z zawodem i nie przygotowują studentów do bezpośredniego udziału w zaawansowanych programach badawczych; 2. ich czas trwania wynosi co najmniej dwa lata; 3. treść programu ma zazwyczaj na celu przygotowanie studentów do wykonywania konkretnego zawodu.	Kategorie ze względu na czas trwania: Brak.	Kategorie: Brak.

DRUGI ETAP KSZTAŁCENIA WYŻSZEGO

**6 (UMOŻLIWIAJĄCY ZDOBYCIE WYSOKICH
KWALIFIKACJI NAUKOWYCH)**

Poziom ten obejmuje wyłącznie programy kształcenia wyższego umożliwiające zdobycie wysokich kwalifikacji naukowych. Celem tych programów jest prowadzenie zaawansowanych studiów i prekursorskich badań.

1. wymaga przedłożenia pracy dyplomowej lub dysertacji o jakości pozwalającej na jej opublikowanie; praca taka ma być rezultatem prekursorskich badań i stanowić ważny wkład w naukę;
2. nie są oparte jedynie na pracy w czasie zajęć;
3. przygotowują uczestników do pracy na stanowiskach nauczycielskich w instytucjach oferujących programy ISCED 5A, a także na stanowiskach naukowych sektorze publicznym i prywatnym.

Pracownicy akademicki

Poniżej zamieszczono wykaz stopni pracowników akademickich, które wymieniono w niniejszym sprawozdaniu. W rubrykach poświęconych poszczególnym krajom przedstawiono stopień lub stopnie odpowiadające stopniom A, B, C & D.

A: Najwyższy stopień/najwyższe stanowisko, na którym prowadzone są zazwyczaj badania;

B: Badacze pracujący na stanowiskach niższych niż najwyższe stanowiska (A), lecz wyższych niż doktorzy, którzy niedawno obronili pracę doktorską;

C: Pierwszy stopień/pierwsze stanowisko, na które zazwyczaj przyjmowany jest absolwent studiów doktoranckich (ISCED6), który niedawno obronił pracę doktorską;

D: Słuchacze studiów doktoranckich, którzy jeszcze nie obronili pracy doktorskiej (ISCED6), pracujący jako badacze albo badacze zajmujący stanowiska niewymagające zazwyczaj posiadania stopnia doktora.

AUSTRIA A Ordentliche/r Universitätsprofessor Vertragsprofessor/in Stiftungsprofessor/in Stiftungsprofessor/in Gastprofessor/in mit F&E Tätigkeit Emeritierte/r Professor/in mit F&E Tätigkeit B Universitätsdozent/in; im öffentl.-rechtl. Dienstverhältnis zum Bund; Amtstitel: Ao.Univ.Prof Vertragsdozent/in, im privatrechtl. Dienstverhältnis zum Bund; Funktionsbez.: Ao.Univ.Prof C Assistenzprofessor/in Universitätsassistent/in Assistent/in; Funktionsbezeichnung: Univ.Ass; bzw. Ass.Arzt, gem. (§ 49 I VBG 1948) Vertragsassistent/in Wissenschaftliche (Künstlerische) Mitarbeiter/in (in Ausbildung) gem. § 6 Uni-AbgG Oberarzt, Oberärztin Assistenzarzt/Assistenzärztin Arzt/Ärztin in Facharztausbildung Arzt/Ärztin für Allgemeinmedizin Facharzt/Fachärztin Zahnarzt/Zahnärztin Ärztliche/r Mitarbeiter/in mit Dienstverhältnis zum Land	Ärztliche/r Mitarbeiter/in mit Dienstverhältnis zum Krankenanstaltenbetreiber (KAGes, KAV, TILAK) D Bundeslehrer/in und Vertragslehrer/in Beamte/in/er und Vertragsbedienstete/r des wissenschaftlichen Dienstes Studienassistent/in Wissenschaftliche/künstlerische Hilfskräfte Demonstrator/in Sonstiges wissenschaftliches Personal <i>(Data relate to the Universities only)</i> BELGIA – CZĘŚĆ FLAMANDZKOJEZYCZNA A ZAP1 - Gewoon/buitengewoon hoogleraar ZAP2 - Hoogleraar B ZAP3 - Hoofddocent ZAP4 – Docent ZAP5 C AAP2 - Doctor-assistant Unpaid researchers (post-doctoral) WP3 - Post-doctoral of unlimited duration WP4 - Post-doctoral of limited duration
---	--

D Unpaid researchers (pre-doctoral) WP1 - Pre-doctoral of unlimited duration WP2 - Pre-doctoral of limited duration WSPÓLNOTA FRANKOFOŃSKA W BELGII A Professeur extraordinaire Professeur ordinaire B Professeur C Chargé(e) de cours BULGARIA A Professor B Associate Professor D Assistant Lecturer Research associate CYPR A Professor B Associate Professor C Assistant Professor Lecturer Teaching Support Staff D Research associates and other staff REPUBLIKA CZESKA A Professor B Associate Professor C Senior Assistant D Assistant Lecturer DANIA A Professor B Associate Professor C	Assistant Professor D Senior/forskningsstip Temporary scientific staff Other scientific staff ESTONIA A Professor B Associate Professor C Assistant Professor D Assistant Teacher Other <i>(The data on academic staff cover universities and research centres within universities)</i> FINLANDIA A Professor B Lecturer Senior assistant C Assistant Full-time teacher D Researcher FRANCJA A Directeur de recherche Professeur d'université B Chargé(e) de recherche Maître de conférence D boursiers de thèse et Ingénieurs de recherche PhD students working in the labs NIEMCY A C4 an allen Hochschularten W3 an allen Hochschularten B C3 an allen Hochschularten C2 auf Dauer an allen Hochschularten C2 auf Zeit an allen Hochschularten Hochschuldozenten, R1, C2, C3,
---	---

A9-A15, BAT I-IIa, III, AT Universitätsdozenten, H1-H3, BAT Ia, Ib, AT Oberassistenten, C2, H1, H2, A14, BAT Ia-IIa Oberingenieure, C2, H1, H2, A14, BAT Ib W2 C Hochschulassistenten, C1, H2, BAT Ia-IIa Wissenschaftliche und künstlerische Assistenten, C1, H1, A13-A14, BAT Ib, IIa Akademische (Ober)Räte -auf Zeit-, A13, A14 Akademische Räte, Oberräte und Direktoren, A13-A16, C1-C3, R1, R2, H1-H3, BAT I-IIa, AT W1 (Juniorprofessuren) D Wissenschaftliche und künstlerische. Mitarbeiter im Angestelltenverhältnis. BAT I-IVb, Va, AT, Verg. entspr. A13 Ärzte im Praktikum, Tarif für AIP Wissenschaftliche Mitarbeiter im unbefristeten Arbeitsverhältnis 7), WM 2-6, BAT I-IIa Studienräte, -direktoren im Hochschuldienst, A13-A16, BAT I-IIb Fachlehrer, Technische Lehrer, A9- A13, AT Lektoren, A13-A14, BAT I-II, AT Sonstige Lehrkräfte für besondere Aufgaben, A9-A13, BAT I-Vc, Kr. VIII-XIII, AT Lektoren, WM 3, BAT IIa Lehrer im Hochschuldienst, WM 4-6, BAT IIa, IIb GRECJA A Professor B Associate Professor C Assistant Professor D Assistant staff Lecturer Post-graduate scholars Temporary teaching staff	WĘGRY A Professors B Assistant Professors C Lecturers D Researchers IRLANDIA WŁOCHY A Full professor B Associate professor C Academic researcher LOTWA A Full Professor B Associate Professor C Assistant Professor Assistant Lecturer Researcher LITWA A Professor B Associate Professor C Assistant Professor D Other teaching and research staff LUKSEMBURG MALTA A Professor B Associate Professor C Senior Lecturer D No title given
--	--

NIDERLANDY A Professor B Associate Professor C Assistant Professor D Other academic staff Post-graduate (2-year post) Post-graduate (4-year post) Student assistant <i>(Data relate to the Universities only)</i> POLSKA A Full Professor B Doctor hab. Professor of high school C Doctor PORTUGALIA A Reitor, Vice Reitor Professor Catedrático B Professor Associado Professor Coordenator Professor Auxiliar C Professor Auxiliar Professor Adjunto D Assistente Assistente Politecnico Leitor Assistente estagiario RUMUNIA A Professors B Lectures, Assistant professors, Assistants D Teaching assistants SŁOWACJA A Full Professor B Docenti (Associate professor)	C Lecturers D Assistant lecturers SLOWENIA A Full Professor B Associate Professor C Assistant Professor D Assistant lecturer HISZPANIA A Head of Department B Permanent and part-time professor Emeritus professor and visiting professor C Assistant Professor Senior Lecturer D PhD students SZWECJA A Professor B Senior lecturer Other research and teaching staff C Post-doctoral fellow D Postgraduate student Junior lecturer Guest lecturer Part-time teacher Technical and Administrative staff ZJEDNOCZONE KRÓLESTWO A Professor B Senior lecturer Senior researcher C Lecturer D Researcher
---	--

Absolwenci na poziomie ISCED 5-6 i 6 według kierunku studiów według płci – liczby bezwzględne: inżynieria, produkcja i budownictwo

	<i>isced97</i>	<i>isced5_6</i>	<i>isced5_6</i>	<i>isced5_6</i>	<i>isced6</i>	<i>isced6</i>	<i>isced6</i>
	<i>sex</i>	<i>total</i>	<i>males</i>	<i>females</i>	<i>total</i>	<i>males</i>	<i>females</i>
eu25		431254	329439	101815	12236	9402	2835
eu15		366933	282873	84060	10492	8088	2405
nms10		64321	46566	17755	1744	1314	430
eurozone12		302009	232517	69492	6802	5257	1545
be		7630	6046	1584	89	71	18
be_fr		2654	2111	543	69	54	15
be_vl		4978	3936	1042	20	17	3
cz		8018	6079	1939	468	369	99
dk		4695	3235	1460	376	271	105
de		53725	44516	9209	2107	1858	249
ee		854	571	283	16	10	6
gr		4864	3014	1850	119	94	25
es		50368	37395	12973	603	435	168
fr		:	:	:	:	:	:
ie		7061	5825	1236	108	77	31
it		49744	35489	14255	1177	810	367
cy		119	95	24	0	0	0
lv		1845	1324	521	13	8	5
lt		6489	4328	2161	62	41	21
lu		:	:	:	:	:	:
hu		5301	4045	1256	36	24	12
mt		:	:	:	:	:	:
nl		8693	7315	1378	483	370	113
at		6281	5203	1078	397	323	74
pl		34144	24729	9415	908	689	219
pt		10008	6618	3390	579	373	206
si		2219	1748	471	86	64	22
sk		5220	3570	1650	155	109	46
fi		:	:	:	:	:	:
se		11945	8525	3420	1096	812	284
uk		48284	38596	9688	2218	1748	471
bg		7418	4656	2762	74	45	29
hr		2269	1670	599	88	67	21
ro		26015	17581	8434	690	492	198
tr		49910	38342	11568	418	272	146
is		145	102	43	0	0	0
li		4	2	2	0	0	0
no		2559	1978	581	6	3	3
ch		7214	6391	823	319	254	65
al		:	:	:	:	:	:
mk		793	517	276	17	12	5
us		189402	152986	36416	6154	5017	1137
jp		195241	170178	25063	3355	3017	338

Eurostat, Graduates in ISCED 3 to 6 by field of education and sex - absolute figures: engineering, production and construction

Wskaźniki zatrudnienia według płci, grupy wiekowej i poziomu wykształcenia (%) – ogółem

sex t Total
time 2004q02
age y25_64 Between 25 and 64 years

	isc97	total Total (ISCED 1997)	isc97_2 Pre- primary, primary and lower secondary education - levels 0-2 (ISCED 1997)	isc97_3_4 Upper secondary and post-secondary non-tertiary education - levels 3-4 (ISCED 1997)	isc97_5_6 Tertiary education - levels 5-6 (ISCED 1997)
geo					
eu25 European Union (25 countries)		69,1	54,2	72,4	83,8
be Belgium		67,8	49,4	73,1	84,1
cz Czech Republic		72,6	42,7	74,7	86,4
dk Denmark		78,9	62,0	79,7	86,5
de Germany (including ex-GDR from 1991)		69,0	48,6	69,5	82,7
ee Estonia		72,9	50,4	72,9	80,8
gr Greece		66,7	56,8	69,0	82,4
es Spain		66,7	57,2	73,0	81,8
fr France		71,3	58,6	75,4	82,6
ie Ireland		71,8	57,2	75,7	86,1
it Italy		63,3	51,6	73,5	82,4
cy Cyprus		76,9	64,1	79,5	88,8
lv Latvia		71,6	52,1	72,5	85,0
lt Lithuania		73,2	49,3	73,4	85,9
lu Luxembourg (Grand-Duché)		70,4	58,5	69,1	84,1
hu Hungary		64,5	36,5	71,1	82,9
mt Malta		55,7	47,7	76,4	88,6
nl Netherlands		74,5	59,0	77,7	85,6
at Austria		71,2	51,8	74,3	81,9
pl Poland		60,4	36,9	61,3	82,2
pt Portugal		75,1	72,0	80,2	88,4
si Slovenia		73,5	56,1	75,1	87,1
sk Slovakia		66,1	26,6	70,2	83,6
fi Finland		73,8	57,0	74,2	84,5
se Sweden		79,9	67,1	80,9	86,7
uk United Kingdom		75,4	54,3	79,7	87,7
bg Bulgaria		63,3	41,2	68,8	80,0
ro Romania		67,5	52,5	71,6	85,9

Wskaźniki zatrudnienia według płci, grupy wiekowej i poziomu wykształcenia (%) – kobiety

sex *f Females*
time 2004q02
age *y25_64 Between 25 and 64 years*

geo	isc97	total Total (ISCED 1997)	isc97_2 Pre- primary, primary and lower secondary education - levels 0-2 (ISCED 1997)	isc97_3 Upper secondary and post-secondary non-tertiary education - levels 3-4 (ISCED 1997)	isc97_5 Tertiary education - levels 5-6 (ISCED 1997)
<i>eu25</i> European Union (25 countries)		60,4	41,4	65,4	80,3
<i>be</i> Belgium		59,0	37,1	63,9	79,8
<i>cz</i> Czech Republic		63,1	39,0	65,8	79,1
<i>dk</i> Denmark		74,5	54,7	74,3	85,2
<i>de</i> Germany (including ex-GDR from 1991)		62,2	41,5	64,3	78,4
<i>ee</i> Estonia		70,4	46,6	68,6	78,7
<i>gr</i> Greece		50,6	36,9	53,3	75,3
<i>es</i> Spain		52,1	37,5	60,8	76,3
<i>fr</i> France		64,8	51,2	68,8	78,7
<i>ie</i> Ireland		60,1	37,7	64,1	81,1
<i>it</i> Italy		49,4	32,6	63,6	77,3
<i>cy</i> Cyprus		65,6	49,3	68,0	84,9
<i>lv</i> Latvia		66,8	44,2	66,1	82,1
<i>lt</i> Lithuania		69,3	39,8	68,1	84,8
<i>lu</i> Luxembourg (Grand-Duché)		58,2	47,1	56,3	76,4
<i>hu</i> Hungary		57,3	32,3	63,6	78,9
<i>mt</i> Malta		28,9	18,9	59,1	81,6
<i>nl</i> Netherlands		65,7	46,0	70,9	82,2
<i>at</i> Austria		63,0	44,4	67,1	77,7
<i>pl</i> Poland		54,2	30,6	54,0	79,8
<i>pt</i> Portugal		68,3	62,8	77,2	88,2
<i>si</i> Slovenia		69,1	50,4	70,6	86,1
<i>sk</i> Slovakia		58,4	24,3	62,8	79,4
<i>fi</i> Finland		71,5	53,1	70,5	82,5
<i>se</i> Sweden		77,8	59,5	78,0	86,8
<i>uk</i> United Kingdom		68,3	49,6	74,3	85,9
<i>bg</i> Bulgaria		59,4	35,2	64,0	77,3
<i>ro</i> Romania		61,3	46,3	66,5	84,4

Wskaźniki zatrudnienia według płci, grupy wiekowej i poziomu wykształcenia (%) – mężczyźni

sex *m Males*
time 2004q02
age *y25_64 Between 25 and 64 years*

geo	isc97	total Total (ISCED 1997)	isc97_2 Pre- primary, primary and lower secondary education - levels 0-2 (ISCED 1997)	isc97_4 Upper secondary and post-secondary non-tertiary education - levels 3-4 (ISCED 1997)	isc97_6 Tertiary education - levels 5-6 (ISCED 1997)
<i>eu25</i> European Union (25 countries)		77,9	68,6	79,2	87,3
<i>be</i> Belgium		76,4	61,7	81,7	88,7
<i>cz</i> Czech Republic		82,2	51,0	83,1	92,1
<i>dk</i> Denmark		83,2	70,5	84,3	87,9
<i>de</i> Germany (including ex-GDR from 1991)		75,6	59,7	74,6	85,6
<i>ee</i> Estonia		75,8	53,6	77,1	84,7
<i>gr</i> Greece		83,0	78,3	84,8	88,6
<i>es</i> Spain		81,3	77,0	84,9	87,3
<i>fr</i> France		77,9	67,2	81,3	87,0
<i>ie</i> Ireland		83,4	73,7	89,0	91,3
<i>it</i> Italy		77,5	70,8	83,4	88,0
<i>cy</i> Cyprus		88,9	82,8	90,9	92,5
<i>lv</i> Latvia		77,1	58,5	79,4	89,6
<i>lt</i> Lithuania		77,6	57,6	79,0	87,3
<i>lu</i> Luxembourg (Grand-Duché)		82,3	71,9	82,5	89,6
<i>hu</i> Hungary		72,1	42,6	77,9	87,6
<i>mt</i> Malta		82,6	79,6	87,9	94,0
<i>nl</i> Netherlands		83,2	75,1	84,2	88,4
<i>at</i> Austria		79,5	64,5	81,2	84,7
<i>pl</i> Poland		66,8	44,4	68,2	85,2
<i>pt</i> Portugal		82,2	81,2	83,0	88,8
<i>si</i> Slovenia		77,7	63,8	78,8	88,5
<i>sk</i> Slovakia		73,9	30,7	77,0	87,9
<i>fi</i> Finland		76,2	60,2	77,5	87,0
<i>se</i> Sweden		82,0	72,9	83,6	86,5
<i>uk</i> United Kingdom		82,6	60,1	84,6	89,4
<i>bg</i> Bulgaria		67,4	47,0	73,0	84,3
<i>ro</i> Romania		74,0	62,2	66,5	87,2

Graduates in ISCED 5a and 6 by field of education and sex

2004=100

† Total

	iscsed5a_d1 Tertiary programmes with academic orientation - all first degrees (ISCED 1997)							iscsed5a_d2 Tertiary programmes with academic orientation - second degree (ISCED 1997)							iscsed6_phd PhD/Doctorate (ISCED 6)										
	total Total	ef14 Teacher training and education science	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and law	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education science	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and law	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education science	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and law	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	
geo																									
eu25 European Union (25 countries)	2062496	228983	284739	741666	225409	274974	34005	216849							:	:	:	74935	1995	9121	12463	20211	10001	3371	16945
be Belgium	24874	331	4440	8992	2479	3764	905	3358	11951	2645	809	4344	1280	533	276	1339	1479	28	164	204	658	89	75	248	
bg Bulgaria	26992	3015	2670	12905	1393	4126	443	618	14729	243	1065	7743	765	2315	306	1254	392	38	73	63	77	74	11	40	
cz Czech Republic	33126	4982	3202	10036	2901	6866	1430	2557	11239	5950	521	3046	347	309	0	149	1732	74	154	260	410	468	112	185	
dk Denmark	29518	3370	3909	5792	1819	3026	242	10987	8930	426	2053	4209	1505	368	124	176	788	0	96	64	100	376	89	63	
de Germany (including ex-GDR from 1991)	196608	16136	30128	59963	25421	34099	3524	23317	-	-	-	-	-	-	-	-	23138	498	1974	3672	6025	2107	929	7799	
ee Estonia	4072	338	630	1558	419	454	139	353	1472	264	229	551	173	89	21	101	209	6	28	13	50	16	5	87	
ie Ireland	25865	1236	3984	9179	4173	2544	288	2829	10521	2163	1071	3672	995	588	178	1670	683	8	94	49	265	108	21	109	
gr Greece	29474	5368	5558	10858	5709	1049	271	406	5010	868	419	954	1574	706	189	190	1295	106	145	142	711	119	39	26	
es Spain	202435	28471	19521	64145	18801	30788	5592	25846	:	:	:	:	:	:	:	:	8168	259	1232	1594	2249	603	322	1622	
fr France	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
it Italy	264574	12724	35180	103315	19961	45899	4760	36249	50359	14499	3202	10320	1979	2668	1383	12841	6351	40	829	1128	1931	1177	384	857	
cy Cyprus	693	195	151	239	108	0	0	0	173	58	15	41	59	0	0	0	13	3	1	3	6	0	0	0	
lv Latvia	13301	2286	881	7465	700	884	172	639	6972	1703	387	3264	449	678	33	180	84	6	8	19	15	13	6	17	
lt Lithuania	16548	3791	1594	5362	1061	2889	351	1200	7159	978	540	2932	458	1207	90	814	301	-	49	69	70	62	11	40	
lu Luxembourg (Grand-Duché)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
hu Hungary	53514	15779	6936	22083	2046	4334	1842	4929	8825	1505	36	6208	145	192	287	200	893	62	238	127	171	36	66	193	
mt Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
nl Netherlands	84194	13231	5721	33129	5887	6863	1865	15280	10017	3596	787	1165	523	1347	254	2209	2679	0	213	416	499	483	259	809	
at Austria	20288	2092	2049	8484	2106	3172	301	1900	236	8	37	114	34	37	6	0	2443	164	353	912	444	397	97	57	
pl Poland	278509	41285	22855	132448	19164	29275	5323	9473	196356	17554	6764	66344	4938	3961	1290	579	5460	-	1183	655	867	908	524	1209	
pt Portugal	52550	13652	5435	15282	5525	6515	992	9932	:	:	:	:	:	:	:	:	872 ⁽¹⁾	46 ⁽¹⁾	106 ⁽¹⁾	149 ⁽¹⁾	271 ⁽¹⁾	197 ⁽¹⁾	36 ⁽¹⁾	67 ⁽¹⁾	
ro Romania	97629	1552	13057	47748	4679	15703	2195	5483	34199	-	2071	12203	2480	6266	513	10666	2680	-	497	822	151	690	1	519	
si Slovenia	5905	1064	692	2559	316	671	177	335	940	37	98	572	57	97	9	47	355	8	40	77	93	86	8	39	
sk Slovakia	25881	4653	1293	8114	2193	3978	886	2841	5802	749	381	1997	922	1044	59	375	854	69	92	150	177	155	42	132	
fi Finland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	
se Sweden	42697	8382	2625	11275	3547	9912	305	11533	2672	626	19	370	21	53	8	1566	2748	58	257	300	627	580	62	858	
uk United Kingdom	292092	9545	63038	92306	53143	26271	3073	36622	166826	38238	14719	66369	16276	12684	1080	14947	15257	606	1969	2609	4843	2218	318	2594	

Source: Eurostat, education statistics

1) National Portuguese Statistics

2004=100

m Males

geo	iscet5a_d1 Tertiary programmes with academic orientation - all first degrees (ISCED 1997)								iscet5a_d2 Tertiary programmes with academic orientation - second degree (ISCED 1997)								iscet6_phd PhD/Doctorate (ISCED 6)							
	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare
eu25 European Union (25 countries)	858339	51306	82007	291908	130277	204429	16177	52953	:	:	:	:	:	:	:	:	42803	823	4495	6950	12440	7806	1691	8191
be Belgium	11910	48	1618	3862	1490	2936	431	1275	5502	785	270	2107	816	360	171	609	978	15	104	115	468	71	47	151
bg Bulgaria	11488	785	967	5184	616	2620	244	146	6041	86	351	2721	324	1378	183	528	193	18	24	36	34	45	4	20
cz Czech Republic	15226	1245	1119	3881	1698	5199	624	682	3958	1266	202	1235	231	246	0	24	1116	20	90	140	267	369	74	118
dk Denmark	10647	878	1259	2863	1197	2290	85	1782	3960	114	666	1962	855	213	65	44	505	0	48	39	74	271	39	34
de Germany (including ex-GDR from 1991)	98498	4538	9271	31356	16069	26242	1653	7855	-	-	-	-	-	-	-	-	14108	245	1011	2388	4247	1858	383	3901
ee Estonia	1237	13	112	499	177	293	51	49	451	37	50	185	93	64	9	3	79	0	11	5	28	10	4	17
ie Ireland	10672	194	1325	3515	2401	1965	157	524	4012	458	399	1674	639	385	100	261	371	4	49	23	145	77	11	49
gr Greece	10738	1243	1090	4245	3233	574	126	145	2392	272	157	426	938	391	92	80	801	51	71	68	481	94	22	9
es Spain	80980	5934	6573	24760	10521	21282	2989	5373	:	:	:	:	:	:	:	:	4290	110	631	813	1149	435	180	782
fr France	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
it Italy	111217	1001	7408	43907	9160	33063	2643	10643	20619	3065	1404	4705	1011	1616	825	5918	3120	11	344	560	888	810	175	330
cy Cyprus	138	34	12	52	40	0	0	0	65	17	4	20	24	0	0	0	5	0	1	3	1	0	0	0
lv Latvia	3810	248	136	2104	449	596	99	92	2258	168	75	1103	238	483	9	34	35	0	4	8	7	8	0	8
lt Lithuania	5933	708	363	1807	605	1908	156	231	2690	155	118	1123	215	770	39	227	128	-	11	28	27	41	5	16
lu Luxembourg (Grand-Duché)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
hu Hungary	19584	3557	2001	7008	1296	3274	940	1004	3072	146	3	2325	90	151	203	28	510	21	119	69	115	24	46	116
mt Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
nl Netherlands	36724	2694	2219	16224	4605	5979	984	3013	4140	804	396	601	328	966	84	892	1623	0	122	246	311	370	158	416
at Austria	9965	493	764	3834	1348	2567	122	747	152	3	18	66	26	35	4	0	1454	68	167	530	288	323	43	21
pl Poland	103723	10380	5935	41763	11622	21233	2203	2337	60011	3773	1141	18746	2671	2807	522	104	2897	-	533	339	408	689	269	586
pt Portugal	16637	2034	1547	5378	2528	4168	377	1976	:	:	:	:	:	:	:	:	455 ⁽¹⁾	10 ⁽¹⁾	52 ⁽¹⁾	80 ⁽¹⁾	132 ⁽¹⁾	128 ⁽¹⁾	17 ⁽¹⁾	36 ⁽¹⁾
ro Romania	41753	849	4168	17292	1502	10796	1341	1964	15022	0	665	5170	1296	3889	254	3748	1359	-	160	397	82	492	1	227
si Slovenia	2135	194	182	864	169	481	73	115	429	8	30	243	36	80	7	15	211	4	17	47	55	64	4	18
sk Slovakia	11415	1187	547	3161	1362	2739	517	672	2751	227	183	866	476	703	24	72	470	22	49	74	95	109	27	68
fi Finland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
se Sweden	16177	1757	883	4558	1711	7012	130	1726	456	43	5	150	17	37	8	191	1516	12	113	170	379	435	34	370
uk United Kingdom	128567	1751	22276	37852	32710	21420	1057	8389	74318	11175	5630	31548	10310	9472	532	4259	8682	240	998	1285	3007	1748	169	1180

Source: Eurostat, education statistics

1) National Portuguese Statistics

2004=00
f Females

geo	iscsed5a_d1 Tertiary programmes with academic orientation - all first degrees (ISCED 1997)								iscsed5a_d2 Tertiary programmes with academic orientation - second degree (ISCED 1997)								iscsed6_phd PhD/Doctorate (ISCED 6)							
	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare	total Total	ef14 Teacher training and education	ef2 Humanities and arts	ef3 Social sciences, business and	ef4 Science, mathematics and computing	ef5 Engineering, manufacturing and construction	ef6 Agriculture and veterinary	ef7 Health and Welfare
eu25 European Union (25 countries)	1204157	177678	202733	449759	95131	70545	17828	163896	:	:	:	:	:	:	:	:	32032	1172	4625	5513	7771	2196	1681	8754
be Belgium	12964	283	2822	5130	989	828	474	2083	6449	1860	539	2237	464	173	105	730	501	13	60	89	190	18	28	97
bg Bulgaria	15504	2230	1703	7721	777	1506	199	472	8688	157	714	5022	441	937	123	726	199	20	49	27	43	29	7	20
cz Czech Republic	17900	3737	2083	6155	1203	1667	806	1875	7281	4584	319	1811	116	63	0	125	616	54	64	120	143	99	38	67
dk Denmark	18871	2492	2650	2929	622	736	157	9205	4970	312	1387	2247	650	155	59	132	283	0	48	25	26	105	50	29
de Germany (including ex-GDR from 1991)	98110	11598	20857	28607	9352	7857	1871	15462	-	-	-	-	-	-	-	-	9030	253	963	1284	1778	249	546	3898
ee Estonia	2835	325	518	1059	242	161	88	304	1021	227	179	366	80	25	12	98	130	6	17	8	22	6	1	70
ie Ireland	15193	1042	2659	5664	1772	579	131	2305	6509	1705	672	1998	356	203	78	1409	312	4	45	26	120	31	10	60
gr Greece	18736	4125	4468	6613	2476	475	145	261	2618	596	262	528	636	315	97	110	494	55	74	74	230	25	17	17
es Spain	121455	22537	12948	39385	8280	9506	2603	20473	:	:	:	:	:	:	:	:	3878	149	601	781	1100	168	142	840
fr France	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
it Italy	153357	11723	27772	59408	10801	12836	2117	25606	29740	11434	1798	5615	968	1062	558	6923	3231	29	485	568	1043	367	209	527
cy Cyprus	555	161	139	187	68	0	0	0	108	41	11	21	35	0	0	0	8	3	0	0	5	0	0	0
lv Latvia	9491	2038	745	5361	251	288	73	547	4714	1535	312	2161	211	195	24	146	49	6	4	11	8	5	6	9
lt Lithuania	10615	3083	1231	3555	456	981	195	969	4469	823	422	1809	243	437	51	587	173	-	38	41	43	21	6	24
lu Luxembourg (Grand-Duché)	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
hu Hungary	33950	12222	4935	15075	750	1060	902	3925	5753	1359	33	3883	55	41	84	172	383	41	119	58	56	12	20	77
mt Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
nl Netherlands	47470	10537	3502	16905	1282	884	881	12267	5877	2792	391	564	195	381	170	1317	1056	0	91	170	188	113	101	393
at Austria	10323	1599	1285	4650	758	605	179	1153	84	5	19	48	8	2	2	0	989	96	186	382	156	74	54	36
pl Poland	174786	30905	16920	90685	7542	8042	3120	7136	136345	13781	5623	47598	2267	1154	768	475	2563	-	650	316	459	219	255	623
pt Portugal	35913	11618	3888	9904	2997	2347	615	7956	:	:	:	:	:	:	:	:	417 ⁽¹⁾	36 ⁽¹⁾	54 ⁽¹⁾	69 ⁽¹⁾	139 ⁽¹⁾	69 ⁽¹⁾	19 ⁽¹⁾	31 ⁽¹⁾
ro Romania	55876	703	8889	30456	3177	4907	854	3519	19177	-	1406	7033	1184	2377	259	6918	1321	-	337	425	69	198	-	292
si Slovenia	3770	870	510	1695	147	190	104	220	511	29	68	329	21	17	2	32	144	4	23	30	38	22	4	21
sk Slovakia	14466	3466	746	4953	831	1239	369	2169	3051	522	198	1131	446	341	35	303	384	47	43	76	82	46	15	64
fi Finland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
se Sweden	26520	6625	1742	6717	1836	2900	175	9807	2216	583	14	220	4	16	0	1375	1232	46	144	130	248	145	28	488
uk United Kingdom	163525	7795	40763	54455	20432	4851	2016	28233	92508	27062	9088	34821	5866	3212	549	10687	6575	366	970	1324	1836	471	150	1414

Source: Eurostat, education statistics

1) National Portuguese Statistics

Liczba pracowników akademickich według stopnia i płci (2004)

	Grade A		Grade B		Grade C		Grade D	
	Women	Men	Women	Men	Women	Men	Women	Men
	188	1791	470	2427	2167	3917	2034	3339
	200	2016	544	2072	2031	4104	2712	3106
	5	44	14	67	98	163	55	109
	215	1877	844	2972	4105	6110	1049	1099
	125	1017	886	2738	557	926	1632	2189
	94	454	372	630	966	740	653	328
	528	1963	1440	1648	772	687	3228	4308
	3732	19390	20560	32546	:	:	4591	7103
	1163	11453	4672	24271	4344	12457	37866	68563
	216	1699	431	1468	753	1608	1481	2280
	447	2448	1657	3701	4133	4843	667	1148
	2960	15111	5682	12420	9296	11933	:	:
	120	333	205	349	2293	1235	:	:
	80	580	810	1356	933	951	2745	1839
	1	43	193	415	23	139	2	6
	219	2108	312	1884	1203	3261	5303	8153
	4531	16734	19019	25886	12443	11995	1428	496
	303	1148	917	1750	2751	3581	2349	2312
	216	1382	840	1826	3409	3614	696	586
	130	876	203	583	642	993	299	325
	1965	9208	25293	44800	1596	1464	39177	38262
	676	3524	4388	6984	422	632	10617	10632
	2306	12172	8170	18027	25434	29728	15418	18018
Bulgaria	362	1646	2477	4624	:	:	7078	6434
Iceland	30	169	55	129	122	108	:	:
Israel	165	1398	245	891	413	818	316	391
Norway	414	2222	1215	3099	658	789	3812	4007
Romania	3076	7508	8216	8507	:	:	1958	1592
Switzerland	771	3894	485	1598	6554	12861	981	1392
Turkey	2102	6128	3737	9880	1615	2371	12449	17498

She Figures 2006

Odniesienia

Komisja Europejska: uwzględnianie problematyki płci i międzynarodowa równość płci

http://ec.europa.eu/employment_social/gender_equality/gender_mainstreaming/global/global_de.html (w języku niemieckim)

http://ec.europa.eu/employment_social/gender_equality/gender_mainstreaming/global/global_en.html (w języku angielskim)

Komisja Europejska: Kształcenie i szkolenie 2010

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_de.html (w języku niemieckim)

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html (w języku angielskim)

Wydział ONZ ds. Awansu Kobiet: IV Światowa Konferencja w sprawie Kobiet: Deklaracja pekińska i pekińska platforma działania

<http://www.un.org/esa/gopher-data/conf/fwcw/off/a--20.en> (w języku angielskim)